

KULTURMINNEPLAN FOR LUND KOMMUNE.

Innhold:

DEL 1 – GENERELL DEL

- 1. Kulturminneutvalget i Lund. s. 2**
 - 1.1 Mandat for arbeidet.
 - 1.2 Målsetting og rammer for planen.
 - 1.3 Avgrensing.
 - 1.4 Kriterier.

- 2. Kulturminner/kulturminnevern. s. 3**
 - 2.1 Hva er et kulturminne?
 - 2.2 Forskjellige typer kulturminner.
 - 2.3 Betydningen av kulturminnevern.
 - 2.4 Definisjoner og begreper.

- 3. Lovverk. s. 6**
 - 3.1 Kulturminneloven og Plan og bygningsloven.
 - 3.2 Stortingsmeldinger og planverk.

- 4. Virkemidler. s. 6**
 - 4.1 Reguleringer og planlegging.
 - 4.2 Tilskuddsordninger.

- 5. Registreringer og prioriteringer. s. 8**
 - 5.1 Klassifisering.
 - 5.2 Evaluering.

- 6. Retningslinjer for saksbehandling. s. 10**

- 7. Handlingsplan. s. 12**

DEL 2 – REGISTRERINGER s. 13

Moi – Hovsherad – Heskestad – Ualand

DEL 3 – AUTOMATISK FREDETE KULTURMINNER s. 61

Fornminner: Utvalgte eksempler

Vedlegg:

- SEFRAK-registreringer i Lund
- Samarbeidsplan Lund kirkegård
- Kart over kulturminner
- Avtale med grunneier av Gursli gruvene; 40 år
- Avtale med grunneierne i Kvernfossen på Skulevold; 40 år
- Avtale med grunneier angående Endre Omdals smie og kraftstasjon på Eide; 40 år

1. Kulturminneutvalget i Lund.

Oppvekst- og kulturutvalget i Lund oppnevnte den 11.09.96 et utvalg bestående av Arne Skobba, Andreas Steinberg, Per Chr. Salvesen, Wilhelm Hellenen og Helge Ollestad. Oppvekst- og kultursjef Egil Normann Eek har fungert som sekretær for utvalget. Ok utvalget utnevnte i 2014 en ny komite for rullering av kulturminneplanen for Lund kommune: Ingvar Vasshus vara Hogne Skjerpe, Andreas Steinberg vara Torbjørn Kjørmo, Svein Zwygart vara Magnhild Eia, Egil Normann Eek, Per Christoffer Salvesen og Gunnar Hågbo (sekretær). Eek har i ettertid blitt pensjonert. I konstituerende møte den 25.06, 2014 ble Per Chr. Salvesen valgt som leder. I arbeidet med rulleringen av planen har kulturminnegruppa (KG) hatt en gjennomgang av alle tidligere registreringer. Leder hadde gjennomført en evaluering «på godt og vondt» av utviklingen siden planen ble vedtatt i 2000. (KS38/2000) For at planen skal bli gjeldende som en del av kommuneplanen forutsatte formannskapet da at registreringene skulle kartfestes av planetaten. Det ble aldri gjort. Derfor vil det være sentralt i den nye planen at dette skjer, slik at alle etater som har et ansvar for å ta vare på kulturminnene i Lund får eierfølelse og forpliktelse i forhold til den. Vi brukte også SEFRAK-registreringen som en viktig rettesnor i arbeidet. Våren og høsten 2015 reiste vi rundt i hele kommunen, slik at de nye medlemmene skulle danne seg et inntrykk av dagens tilstand. Mye er borte for alltid, annet står til forfall. Men vi ser også at positive tiltak er gjennomført. Ofte med støtte fra det offentlige. De største utfordringene i forhold til bevaring av kulturminnene ser vi midt i blant oss, i stasjonsbyen Moi.

- 1.1 Utvalgets mandat har vært å registrere kulturminner og kulturmiljøer i Lund kommune. I tillegg skal utvalget komme med forslag til tiltak for å verne kulturminnene. Utvalget har vært på befaring i hele kommunen og registrert og avfotografert kulturminnene. Basert på en del viktige kriterier er de blitt klassifisert for å få en oversikt over hvilke typer kulturminner vi har i de forskjellige deler av kommunen. Utvalget har gjennomgått en del av materialet i SEFRAK-registreringene som fylkeskommunen foretok for noen år siden. Denne registreringen omfatter for det meste bygninger bygd før 1900 og inneholder viktige data for kulturminneutvalgets arbeid.
- 1.2 Målsettingen med registrering av kulturminner/kulturmiljø og utarbeiding av en kulturminneplan, er å skaffe oversikt over omfanget av kulturminner som finnes i kommunen, kunne prioritere kulturminner som bør vernes og fremme forslag til hensynssoner for bevaring (Tidligere kalt spesialområde for bevaring) der det måtte være fornuftig. En slik registrering av kulturminner og prioritering av tiltak vil være med på å forhindre interessekonflikter. Utvalget legger stor vekt på at kulturminnevernet bør foregå i en positiv dialog med grunneiere. Offentlige myndigheter bør være en samarbeidspartner som hjelper til med regelverk og finansieringskilder, slik at grunneier får en positiv holdning til bevaring i Lund. Samtidig skal kommunen informere om de retningslinjer den enkelte må følge for å kunne få nytte av både faglig og finansiell bistand.
- 1.3 Kulturminneplanen for Lund har i hovedsak tatt for seg kulturminner og kulturmiljøer som ikke automatisk er fredet p.g.a. alder. Det betyr at planen inneholder kulturminner etter 1537. Når det gjelder kulturminner som omfattes av bestemmelsene om automatisk fredning (fornminner), har det blitt tatt inn noen få eksempler etter innspill fra kulturavdelingen i fylket.
- 1.4 Kulturminneutvalget har i sin vurdering av nyere kulturminner brukt følgende kriterier:

- Teknisk tilstand og autensitet. Grad av forandringer.
- Er kulturminnet typisk for byggestil/virksomhet i Dalane? Byggeteknikker. Eks. uteløer, møbelfabrikker.
- Sjeldenhet. Er det lite igjen av slike minner? Eks. Mølle i Kvernfossen.
- Del av et større anlegg/kulturmiljø. Gårdstun, veianlegg, gateløp, næringsvirksomhet m.m..
I så fall kan det være riktig å bevare det selv om ikke alt er så gammelt. Eks. Gårdstun på Røyland.
- Tilgang for publikum. Mulighet for visninger. Formidlingsverdi.
- Alder.
- Samfunnsinteresse. Dvs. argument ut over det lokale i Dalane-regionen. Eks. grindløer, dreie- og møbelindustri.
- Eierens interesse og holdninger.
- Stilepoke/arkitektur. Eks. Moi stasjon – jugendstil
- Fødested for historiske personer. Eks. gården «Biden» på Skåland der Ole. G. Ueland ble født eller Hetland der han bodde.
- Bruk og verdiskaping.

Siden det er 15 år siden forrige runde, ble arbeidet med planen mye mere omfattende enn først tenkt. En del av arbeidet måtte gjøres på nytt. Tidsrammen for KG ble for snau. For å synliggjøre utviklingen disse 15 årene, har vi valgt å ta med alle registreringer fra forrige runde og supplere med eventuelt nye. Det betyr at objekter som er revet eller forandret til det ugjenkjennelige fremdeles vil være med. Dagens tilstand vil gå fram av status til hver registrering. Etter innspill fra planetaten har vi valgt å disponere dem slik at de er satt opp kronologisk etter gårds- og bruksnummer. Identifikasjon skjer også med gårds- og bruksnummer. Eierskifter skjer jo hyppig.

2. Kulturminner/ kulturminnevern.

2.1 Hva er et kulturminne?

Landskapet gjemmer spor etter folk som har levd i tidligere tider. Kulturminner er de fysiske sporene, som gravplasser, boplasser, veifar og gamle dyrkningsspor og gjenstander, sagn og tradisjoner som er knyttet til dem.

2.2 Vi deler gjerne kulturminnene inn slik:

- Faste kulturminner er de håndgripelige, men ikke flyttbare kulturminnene. Det kan være ei uteløe eller en fabrikk. Men også en varde eller ei gammel eik.
- Løse kulturminner er flyttbare gjenstander. Det kan være ei steinøks o.l.
Som oftest hører gjenstander og faste kulturminner sammen. Om noen finner et sverd fra jernalderen i åkeren, stammer det sannsynligvis fra en overpløyd gravhaug eller en oldtidsgrav som kanskje aldri har vært synlig på markoverflaten.
- Immaterielle kulturminner omfatter sagn og tradisjoner.
Noen kulturminner lar seg ikke påvise uten gjennom muntlig tradisjon.
Landskapstrekk og steder kan ha vært rammer rundt aktiviteter som ikke har skapt synlige spor, men som likevel er viktige deler av den kulturarven som er knyttet til

dette landskapet. Spesielle naturformasjoner kan ha hatt religiøs betydning, for eksempel samiske offersteiner.

Denne planen tar kun for seg de faste kulturminnene. Vi vektlegger miljø og helhet.

2.3 Betydningen av kulturminnevern.

Mange mener at kulturminner er brysomme heftelser på arealer som kunne vært brukt til åker og beite, boligtomter eller industriområder. Det er lett å finne eksempler på konflikter mellom kulturminnevern og utbygging. I slike konflikter er det ikke alltid lett å få øye på verdiene i kulturminnene, og det kan synes som om de finnes "over alt". Som grunneier vil du kanskje hevde at de kan vernes andre steder enn akkurat på din eiendom.

Kulturminner gir oss kunnskap om menneskers forhold til hverandre og til naturen. Det spesielle med kulturminnene som ligger på *din* eiendom, er at de forteller om mennesker som har levd og virket *der du selv bor*. Mennesker som har sett den samme synsranden, men som har hatt et annet bilde av verden. De har levd under de samme naturbetingelsene som deg, men med andre næringsveier og driftsmåter. Dere har kanskje begge kunnet nyte utsikten mot solnedgangen i vest, eller gledet dere over de første hvitveisene - *i den samme bakkeskråningen*. Sporene kan ligge like under overflaten i vårt daglige landskap, som en evig kilde til undring over menneskeslekten gjennom tidene.

Kulturminnene har en annen betydning for oss som lever i dag enn de hadde for menneskene som skapte dem. Som deler av et kulturlandskap som vitner om både kontinuitet og endring gjennom tidene, kan de hjelpe oss til å forstå vår egen tid og forme fremtiden.

Kulturminnene er uerstattelige og ikke fornybare, og vårt lands historiebøker blir en side fattigere hver gang et kulturminne ødelegges eller fjernes. I vår tid er behovet for å verne disse sporene større enn noen gang. Endringene i næring, ferdselslinjer, kultur og tenkemåte er så omfattende, at selv yngre mennesker er fremmede for sitt barndoms landskap.

Vår tids spor i landskapet er så dominerende at de ofte forandrer våre omgivelser fullstendig.

Når vi bygger, graver vi ofte ned til fast fjell og fjerner alt det mennesker har etterlatt seg gjennom ti tusen år. Det er denne utviklingen som har avlet behovet for å verne minnene gjennom forvaltning og lovverk.

Alle har et ansvar for vern av kulturminnene. Kulturminneloven gir bestemmelser om vern, men vi kan ikke bevare alle spor fra fortiden.

Andre samfunnshensyn, som eksempelvis krav til veier eller ny bebyggelse, kan kreve at kulturminner må vike. Da er det viktig å prioritere, slik at det gjenstår et utvalg kulturminner som samlet kan fortelle landets historie fra den tidligste bosetting og frem til i dag.

De eldste sporene etter mennesker i Norge er ca. 10 000 år gamle. Våre kilder til kunnskap om historien, kan synes mer oppstykket jo eldre de er. Tidens tann har tæret og ført til at spor er forsvunnet og vanskelig å finne. I de eldste periodene fantes ikke skriftspråk og derfor er det ingen skriftlige kilder fra den tiden. Det er funnene som taler

til oss. Boplasser, daglige bruksting og hellige steder forteller mye om liv og samfunnsforhold og er vår viktigste kilde til kunnskap og forståelse. Det er derfor spesielt viktig å ta vare på kulturminnene fra de eldste tider.

Reformasjonen i Norge år 1537 brakte en ny tid til Norge. Protestantismen ble innført og dette året markerer slutten på middelalderen. Kulturminner fra middelalderen og tiden før er altså levninger etter samfunn som var forskjellige fra de vi har i dag. I medhold av kulturminneloven er alle kulturminner fra tiden før 1537 *automatisk fredet*. For yngre kulturminner må det fattes vedtak om fredning i hvert enkelt tilfelle. Samiske kulturminner er automatisk fredet når de er eldre enn 100 år. Automatisk fredning gjelder også kulturminner på Svalbard fra tiden før 1945. Marine kulturminner (kulturminner under vann) som er eldre enn 100 år har også et spesielt vern i kulturminneloven. Det er viktig å være klar over at fredningen omfatter både de synlige kulturminnene og de som ligger under markoverflaten. Den automatiske fredningen gjelder også for de kulturminner som *ennå ikke er oppdaget eller registrert*.

2.4 Definisjoner og begreper

AUTOMATISK FREDET KULTURMINNE: Kulturminner fra oldtid og middelalder, før reformasjonen 1537. Også kalt fornminner. Stående byggverk fra perioden 1537 til 1649 er også automatisk fredet. Alle fornminner er fredet etter Kulturminneloven, og underlagt Riksantikvaren. Forvaltning og enkeltsaker er delegert den enkelte fylkeskommune.

VEDTAKSFREDET KULTURMINNE: Nyere tids kulturminner, yngre enn 1537, kan fredes med vedtak etter kulturminnelovens §15, av Riksantikvaren. I følge §19 i kulturminneloven kan departementet frede et område rundt et fredet kulturminne så langt det er nødvendig for å bevare virkningen av kulturminnet i miljøet eller for å beskytte vitenskapelige interesser som knytter seg til det. **I Lund har vi tre enkeltbygninger/våningshus som er fredet med enkeltvedtak, alle på Lund prestegård.**

FREDET KULTURMILJØ: Vedtaksfredning etter Kulturminneloven §20. Det er helhetlige kulturmiljøer som kan bli fredet etter denne paragrafen. F.eks Sokndalsstrand kulturmiljø i Sokndal kommune. Fredningen gjelder kun fasader, ikke interiør, på bygg som er fredet etter kml. §20.

FORSKRIFTSFREDET KULTURMINNE.

For eksempel Kulturhistoriske eiendommer som er i statens eie og fredes ved forskrift, jfr. kml. §22a. Veianlegget over **Tronåsen inngår i nasjonal verneplan** for veier, bruer og veganlegg, Statens vegvesen, og er forskriftsfredet etter kml. 22a.

FREDNING kan bare utføres av Riksantikvaren etter enkeltvedtak hjemlet i Kulturminneloven. Fylkeskommunen kan ta initiativ til midlertidig fredning om viktige kulturminner står i fare for å bli ødelagt.

VERN skjer ved å ta i bruk bestemmelser om hensynssone og eventuelt andre bestemmelser i Plan og bygningsloven. Kommunen gjør vedtak om vern etter PBL.

SEFRAK (SEKRETARIATET FOR REGISTRERING AV FASTE KULTURMINNER): Et landsdekkende register over eldre bygg og andre kulturminner fra perioden 1537 til 1900. Registreringen ble gjort fra 1970-tallet til 1990-tallet.

VERNEVERDIG KULTURMINNE: De fleste verneverdige kulturminner har ikke formelt vern, men tas vare på fordi de defineres som verdifulle ut fra historiske hensyn.

HENSYNSSONE FOR BYGG, KULTURMINNER MED MER SOM SKAL

BEVARES (ERSTATTER SPESIALOMRÅDE BEVARING I GAMMEL PLAN- OG BYGNINGSLOV FRA 1985):

Kulturminner, anlegg og kulturmiljøer som er sikret eller skal sikres vern ved regulering etter plan- og bygningsloven (§11-8 bokstav c og §12-6). Kommunen har myndighet til denne type regulering.

Hensynsone bevaring anvendes ulikt i kommuneplan (Pbl §11 – 8c og d) og i reguleringsplan (Pbl §12 – 6). I reguleringsplan kan det lages *bestemmelser* til hensynsone bevaring av kulturmiljø, mens det i kommuneplanen kun kan lages *retningslinjer* til hensynsone bevaring av kulturmiljø (dersom de ikke er fredet etter kulturminneloven)

LISTEFØRTE OBJEKTER: Gjelder alle kirker som er bygd mellom 1650 og 1850.

Disse er underlagt et særlig vern og alle tiltak på kirken må godkjennes av Riksantikvaren. Når det gjelder listeførte kirkers omgivelser ble dette ansvaret delegert fra Riksantikvaren til fylkeskommunene fra 1. mai 2013. Det vil si at fylkeskommunene skal uttale seg i forhold til plansaker, samt veilede biskopen i saker som berører listeførte kirkers omgivelser. Flere kirker etter 1850 er også sett som særlig verneverdige og dermed listeført. **Lund kirke vigslet i 1812 er listeført.**

KULTURLANDSKAP: Landskap påvirket av menneskers virke gjennom landbruk, bebyggelse og tekniske anlegg.

MUSEUMSVERN/MUSEALT VERN: Kulturminner som museene eier eller har vedlikeholdsansvar for. Disse er som regel ikke fredet etter kulturminneloven.

3. Lovverk.

3.1 KULTURMINNELOVEN OG PLAN- OG BYGNINGSLOVEN er i hovedsak de to lovene som er aktuelle i forhold til forvaltning av kulturminner. Riksantikvaren forvalter Kulturminneloven på nasjonalt nivå, mens fylkeskommuner, Sameting, arkeologiske landsdelsmuseer og sjøfartsmuseer forvalter loven på regionalt nivå. Alle kulturminner eldre enn 1537, og alle stående byggverk fra før 1650 er automatisk fredet gjennom Kulturminneloven. Loven åpner også for at nyere tids kulturminner kan fredes gjennom enkeltvedtak. For kommunens del er Plan- og bygningsloven det viktigste virkemiddelet i vern og forvaltning av kulturminner. Tidligere kunne PBL brukes som grunnlag for å regulere kulturminner og kulturmiljøer til ”spesialområde bevaring”, jmf. reguleringsplan for Moisgården. I den nye Plan- og bygningsloven av 2008 er formålet ”spesialområde bevaring” erstattet med ”hensynsone” med formål bevaring av kulturmiljø (PBL §11-8, c og d og §12-6). Aktuelle virkemidler er da å etablere hensynsone i reguleringsplan, eller båndlegge i kommuneplanen for vern, som da følges opp med reguleringsplan der hensynsone bevaring inngår innen fire år. Prioriterte kulturminner/kulturmiljø kan også vises som hensynsone c) med retningslinjer i kommuneplanen. Disse virkemidlene er i tråd med dagens vektlegging av helhet. Kommunen kan også gi pålegg om utbedring av eksisterende bygninger av hensyn til bevaringsverdi, hvis det vil gi en vesentlig forbedring av byggverkets funksjon.

3.2 STORTINGSMELDINGER OG PLANER

Meldinger og planer skal sikre langsiktighet og helhetlig tenkning på alle nivå innen kulturminneforvaltningen. Gjeldende statlige føringer er beskrevet i Stortingsmelding

nr. 16: ”Leve med kulturminner”, Stortingsmelding nr. 26: ”Regjeringens miljøpolitikk og rikets miljøtilstand”, Fortid former fremtid – utfordringer i en ny kulturminnepolitikk (NOU-2002:1, Miljødepartementet 2002) og Stortingsmelding nr. 35: “Fremtid med fotfeste” (2012-2013). Rogaland fylkeskommune har frem til nylig samlet sine målsettinger i Fylkesdelplan for friluftsliv, idrett, naturvern og kulturvern (FINK) som er under revidering og skal erstattes med regionalplan for friluftsliv og naturforvaltning. Kulturvern og idrett inngår nå i Regional Kulturplan 2015 – 2025 som ble vedtatt i 2015. Denne har ikke arealdel. Handlingsprogrammet i FINK (RUP) er erstattet med regionale utviklingsmidler(RUM)
Fylkesdelplan for kulturminner fra 1989 med kartfesting gjelder forøvrig fortsatt.

De fleste kulturminner har ingen form for beskyttelse eller vern etter lovverket. Det er da viktig at kommunene tar et hovedansvar for å sikre verdifulle kulturminner. Kulturminneplaner vil være et viktig verktøy i en helhetlig og langsiktig forvaltning av kulturminner i den enkelte kommune. En oversikt over hva som finnes av kulturminner i kommunen vil i seg selv være positivt og øke bevisstheten rundt hva kulturminner er og kan være. Kulturminneplaner vil også være et viktig hjelpemiddel i byggesaksbehandling og annet plan- og utviklingsarbeid i kommunen. For å få en plan til å fungere må den imidlertid være forankret i administrasjon og blant politikere, og tiltak må følges opp i praksis og prioriteres i budsjettsammenheng.

4. Virkemidler.

4.1 Formidling og undervisning.

Lund kommune kan gjennom bevisst satsing i spesielle kulturmiljøer legge grunnlag for positive holdninger i kommende generasjoner. Man kan skape forståelse for at kulturminner er en ressurs. Her blir kulturmiljøene i Bringdal og Tronåsen, Gursli gruver og ikke minst Lund Bygdemuseum og Kulturbank med «Haien» helt sentrale. Det samme gjelder tilrettelegging for friluftsliv og samarbeide med viktige partnere som Magma Geopark og Dalane Friluftsråd.

4.2 Reguleringer og planlegging.

Kulturminner med høy verneverdi som ikke er omfattet av fredning kan gis et formelt vern ved at den enkelte kommune utarbeider reguleringsplan med hensynssoner for bevaring og tilhørende reguleringsbestemmelser, jfr. Pbl. §12-6. Den enkelte kommune kan avsette områder med kulturminner/kulturmiljø til hensynssone bevaring av kulturmiljø, jfr. §11-8c, med retningslinjer, eller båndlegge dem etter § 11-8d) for fremtidig regulering til vern i reguleringsplan (må gjøres innen fire år) i kommuneplanen. Ved å avsette kulturminner/miljøer til hensynssoner bevaring i kommuneplan og reguleringsplan med tilhørende retningslinjer og bestemmelser, kan man gjennom plan- og bygningsloven sikre at kulturminner eller viktige særpreg ved bygninger bevares for ettertiden. Slike bestemmelser og retningslinjer kan også sørge for at grunneiere kan anvende eiendommene til mer moderne behov f. eks. gjennom nødvendige forandringer interiørmessig.

Ved systematisk registrering av kulturminner og utarbeiding av en plan for sikring og restaurering av disse, sammen med grunneierne og andre berørte parter, kan vernearbeidet systematisk bli gjennomført uten store interessekonflikter.

4.3 Tilskuddsordninger

For å stimulere private grunneiere til aktivt vernearbeid av sine egne gamle hus og gjenstander, er det viktig at de kommunale instanser har mulighet for å kunne gi et tilskudd, en stimulans for å skape positiv holdning til kulturminnevern.

Det kommunale apparat må også vise vilje til å hjelpe enkeltpersoner eller organisasjoner i det offentlige regelverk både når det gjelder å få faglig eller økonomisk støtte fra kommune, fylke eller stat.

At en kommune har mulighet til bidra økonomisk i kulturminnevern, øker ofte mulighetene til tilskudd fra fylke og stat. På den måten kan de offentlige myndigheter helt konkret vise at enkeltpersoner kan få hjelp i sitt arbeid.

Det er alltid krav til at eventuelle tiltak gjennomføres på en faglig antikvarisk korrekt måte. Det vil kreves prisoverslag i forkant og dokumentasjon når prosjektet er ferdig. Utbetaling skjer vanligvis etterskuddsvis. Det gis sjelden tilskudd som dekker over 50% av totalomkostningene.

LUND KOMMUNE

Lund kommune har i 2015 ca. 50.000 som årlig brukes til kulturverntiltak. Søknad sendes oppvekst- og kulturetaten med frist 1. april. Søknader prioriteres i henhold til kulturmineplan og SEFRAK. Lund deler enkelte år ut bygningsvernpris.

SMIL (TILSKUDD TIL SPESIELLE MILJØTILTAK I LANDBRUKET).

Fylkesmannen tildeler tilskudd til å ta vare på kulturminner gjennom sitt regionale miljøprogram. Utdrag fra formål (Fylkesmannens nettside): «Kulturlandskapet er en viktig del av kulturarven vår og representerer store kulturverdier. (...) Skjøtsel av kulturlandskapet skal bidra til vern av gammel kulturmark, gamle ferdselsårer, kulturminner, tekniske anlegg og verneverdig bygningsmasse». For mer informasjon se Fylkesmannens nettsider www.fylkesmannen.no /Rogaland eller ta kontakt med jordbruksjefen i kommunen. Eget skjema.

NORSK KULTURMINNEFOND

Tilskudd fordeles av fondet selv. Lokalt har prosjektet restaurering av Ualand gamle skole og Skjerpehuset fått tilskudd fra fondet. Både private eiere og frivillige organisasjoner kan søke, og midler kan brukes til tiltak innenfor hele kulturminnefeltet. Søknad sendes på eget skjema med frist 1. november. For mer informasjon se Norsk Kulturminnefonds nettsider www.kulturminnefondet.no

STIFTELSEN UNI

Stiftelsen støtter tiltak innen skadevern og miljøvern. I forbindelse med kulturminnevern kan tiltak som går på brannsikring være aktuelle. Fjellhaug fikk støtte fra UNI-stiftelsen. www.stiftelsen-uni.no

NORSK KULTURARV

Stiftelsen Norsk Kulturarv disponerer midler til forfallstruede bygninger gjennom aksjonen "Ta et tak". Det var ingen tildeling for 2013, men det planlegges flere tildelinger. Følg eventuelt med på Norsk Kulturarvs nettside. kulturarv.no

ROGALAND FYLKESKOMMUNES STØTTEORDNING TIL VERNEVERDIGE BYGNINGER Rogaland fylkeskommune forvalter både en ordning for bygninger som er fredet gjennom Kulturminneloven på vegne av Riksantikvaren, og de har en egen ordning øremerket andre verneverdige bygninger av særlig kultur- og arkitekturhistorisk lokal og regional verdi. Eget søknadskjema med frist 1. november.

FOND

Det finnes diverse fond som også deler ut midler til kulturvern. Mest kjent er Sparebankstiftelsens fond. Fortidsminneforeningen i Rogaland har også et fond med midler til slike formål. Gjensidigestiftelsen har også støtteordninger.

5. **Klassifisering**

Registreringene i Lund inneholder alle kjente og aktuelle kulturminner i hver kommunedel Ualand, Eide, Heskestad, Hovsherad og Moi. Det er tatt utgangspunkt i SEFRAK, dvs. registreringen av hus bygd før 1900. I tillegg er det også supplert med spesielle bygninger av nyere dato og kulturminner av annen kategori enn vanlige bygninger.

I områder som har stor tetthet av kulturminner, gjerne i kombinasjon med fornminner og landskapsmessige kvaliteter bør det gis spesielt vern. Dette bør også gjelde områder der gamle bomiljø og driftsmåter er godt bevart uten endringer av moderne art. Slike områder bør karakteriseres som hensynssone med formål bevaring. Slikt bevaringsarbeid bør skje i størst mulig grad i samarbeid med grunneiere. I tillegg til at utvalget i hver del av kommunen har foreslått sikring av flere typer bygninger og kulturmiljø, er aktuelle hensynssoner vurdert.

Kulturminnene er inndelt i følgende typer:

1. Bolighus og gårdsbruk.
Herunder defineres også smier, sager og kverner som har vært en del av ordinær gårdsdrift. Dette omfatter også kanalanlegg knyttet til vannhjul.
2. Industribygg og næring.
Herunder finnes fabrikker, møller som drev leiemaling og kraftstasjoner.
3. Hus med spesiell arkitektonisk utforming.
Altså hus som er tatt med først og fremst pga. arkitektur.
4. Ferdselsårer.
Her inngår gamle ferdselsveier, stier og broer, vannveier, brygger og båthus.
5. Andre kjente kulturminner.
Minnesmerker, varder, bautaeer ol.
6. Forsamlingshus og skoler

Innenfor hver av gruppene over er det foretatt en klassifisering ut i fra verneverdi på det enkelte objekt:

- Klasse A: Fredningsverdige.
Her bør antikvariske myndigheter trekkes inn.
Kulturminner i denne klasse bør prioriteres ved tildeling av kommunale tilskudd. Disse bør sikres enten ved avtale med grunneier eller ved formelt vern. *O/K-utvalget skal ha seg forelagt byggesaker i klasse A før avgjørelse*

blir fattet. Det innhentes uttalelse fra Rogaland fylkeskommune.

Dette er hus eller gjenstander en ikke kan akseptere å miste. Det skal tungtveiende grunner til for å tillate utvendige forandringer.

Innvendige forandringer vurderes både i forhold til verneverdiene og at disse husene skal være brukelige.

Klasse B: Verneverdige – verdt å ta vare på.

Byggesaker skal ha en grundig, faglig vurdering ut fra kulturminnehensyn. De er også berettiget for tilskudd. De har stor samfunnsverdi og er en viktig del av livsmiljøet for oss alle.

Man må likevel akseptere at eiendommene tilpasses nytten for eiernes egne interesser ved beboelse eller annet.

Byggesaker forelegges O/K-etaten til uttalelse før behandling i PNM

Klasse C: Andre

Kulturminner som er interessante, men ikke nådde opp i evalueringen.

Et bolighus eller et gårdsbruk i høyeste klassifiseringsklasse får på denne måten betegnelsen 1A, et industribygg i klassen verneverdig får betegnelsen 2B osv.

Evalueringen er i grove trekk den samme som i SEFRAK-registreringen, men kulturminneplanen tar også med seg mange kulturminner etter 1900 og kulturminner som ikke er bygninger. (For eksempel ferdselsårer, varder osv.)

6. Retningslinjer for saksbehandling

For nyere tids kulturminne og kulturmiljø, som ikke er fredet etter kulturminneloven, gjelder det at disse på et kommunalt nivå i første rekke kan sikres gjennom kommuneplanen sin arealdel eller regulerings-/bebyggelsesplan. I byggesaker som gjelder hus og anlegg som er klassifisert i SEFRAK verneklasse A eller B eller er innenfor et område som er regulert til bevaring, skal sakene vurderes ut fra både plan- og bygningsloven, kulturminneloven, regler for kulturlandskapsforvaltning og retningslinjer i offentlige planer, herunder også kommunen sin kulturminneplan. Som hovedregel bør kommunen kontaktes om man ønsker å gjøre endringer på verneverdige bygninger. Byggesaksavdelingen kan da gjøre en vurdering av tiltaket, om det må søkes om tillatelse, og om det kommer i strid med annet regelverk. Fra 1. juli 2015 ble det gjort endringer i byggesaksforskriften til Plan- og bygningsloven, som legger til rette for en enklere byggesaksbehandling og unntar flere fra søknadsplikt. Kommunen kan også gi pålegg om utbedring av bevaringsverdige bygninger jf. Forskriften § 19. Det påhviler eierne et ansvar for at lover og planer overholdes, og at det også av den grunn er klokt å ta kontakt med kommunen før en skal gjøre tiltak på bygg som kan være verneverdige.

Ingen byggverk kan rives uten at det på forhånd er gitt rivetillatelse etter plan- og bygningsloven. Ved søknader om å rive verneverdige bygninger skal kommunen etter pbl. §21-5 og kml. §25, samarbeide med regional kulturminneforvaltning – Rogaland fylkeskommune – og hente inn uttalelser fra disse. Kommunen kan hindre riving ved å avslå rivesøknad, legge ned midlertidig forbud mot tiltak eller regulere området på en slik måte at byggverk ikke kan rives.

Etter kml. §25, 2. ledd, er kommunen pliktet til å sende søknad om riving eller vesentlig endring av et ikke fredet bygg eller anlegg oppført før 1850 til rett myndighet senest fire uker før søknaden blir avgjort (**Kommunens meldeplikt**). Søknadskravet omfatter alle tiltak som krever tillatelse etter plan- og bygningsloven. En slik saksgang er med på å sikre en kulturminnefaglig vurdering når bygninger skal rives eller ombygges. Kommunen kan også velge å sende byggesøknader på bygg yngre enn 1850 på høring.

Ved restaurering, rehabilitering, endringer m.m. for bygninger i verneklasse A og B bør en benytte foretak med kompetanse innen både prosjektering og utføring, og som har erfaring med saker som gjelder bygg med historisk og lokal byggetradisjon. Slik kan en sikre at de arkitektoniske kvalitetene og den historiske autentisiteten blir ivaretatt på best mulig måte.

Ombygging, tilbygg, påbygginger og fasadeendringer vil være søknadspliktige etter plan og bygningsloven, og søker må derfor søke kommunen om byggetillatelse og få tillatelse før en kan sette i gang med arbeider. Lund kommune skal derfor få oversendt så mye dokumentasjon som mulig i form av bilder, tegninger og/eller redegjørelser før den videresendes til Rogaland fylkeskommune.

SAKSBEHANDLING FOR BYGG I VERNEKLASSE A:

Utvendige endringer der det kreves forhåndsgodkjenning fra kommunen på bygg i verneklasse A:

UTSKIFTING

- Hel eller delvis utskifting av grunnmur, vegger, bjelkelag eller tak
- Utskifting av veggkledning, taktekking, vinduer, dører, listverk og piper

OMBYGGING

Et sentralt formål med bevaring av gamle bygg er å sikre både utvendige og innvendige bygningselementer. I noen tilfeller kan det likevel være nødvendig med en ombygging for å få til en bolig som er i tråd med dagens krav. Med god planlegging og bruk av profesjonelle foretak er det i de fleste tilfeller mulig å få samkjørt disse to interessene, både å få ta vare på bygget sin antikvariske verdi og å sikre eieren sitt behov for en funksjonell bolig.

TILBAKEFØRING

Ved tilbakeføring av fasade til sikker tidligere dokumentert utføring gjelder ikke kravet om byggesøknad. Dokumentasjonen bør avklares med byggesaksbehandler i forkant av tilbakeføringsarbeidet. Dersom dokumentasjonen i etterkant viser seg å være feil, vil byggearbeidet være ulovlig i den form at det skulle vært søkt om fasadeendring. Ulovlige tiltak følges opp etter reglene om ulovlighetsoppfølging, gitt i plan- og bygningsloven.

TILBYGG OG PÅBYGG

For å sikre fortsatt bruk av en verneverdig bygning kan tilbygg/ påbygging være en god løsning. Det må da stilles krav om tilpassing mellom den nye delen og resten av bygget. Alle tilbygg og påbygg må godkjennes av kommunen på forhånd etter reglene i plan- og bygningsloven.

SAKSBEHANDLING FOR BYGG I VERNEKLASSE B

Også for disse bygningene gjelder prinsippet for vedlikehold og bevaring av opprinnelige eller gamle bygningselement og detaljer så langt det er mulig. Lund kommune skal derfor ha oversendt så mye dokumentasjon som mulig i form av bilder, tegninger og/eller

redegjørelser før den eventuelt videresendes til Rogaland fylkeskommune for uttalelse. Ta kontakt med Lund kommune dersom det er usikkerhet i forbindelse med planlagte arbeider på bygning(ene) slik at det på et tidligst mulig tidspunkt kan avklares den videre saksgangen. Dersom det ved dokumentkontroll/saksbehandling av innsendt søknad fremkommer at den er mangelfull, medfører det at saken sendes i retur eller at saksbehandlingstiden forlenges.

KIRKEGÅRDENE: Det er inngått en egen samarbeidsavtale mellom kirkeverge og kommunalsjef for PNM og oppvekst- og kultur angående saksbehandling av gravminner og kulturminner på Lund kirkegård. Se vedlegg.

For Heskestad gamle kirkegård har fellestrådet ved kirkeverge utarbeidet egen bevaringsplan. Heskestad gamle kirkegård er en middelalderkirkegård som er automatisk fredet.

Kirkegården ved Lund kirke er også middelalderkirkegård/kirkested som er automatisk fredet. Vi viser til rundskriv T-3/2000 *for forvaltning av kirke, kirkegård og kirkens omgivelser som kulturminne og kulturmiljø* hvor ansvar og roller klargjøres. Riksantikvaren har fortsatt blant annet ansvaret for de listeførte kirkene mens fylkeskommunen har overtatt ansvaret for de listeførte kirkenes omgivelser. (fra 1.5.2013)

TREINDUSTRI: I avtale med Dalane Folkemuseum (Fra 4/2 2003) blir det gjort klart at Lund bygdemuseum og kulturbank skal ha et faglig regionalt ansvar for dokumentasjon av treindustrihistorie i Dalane. Her blir Skåland Møbel og Jonas A. Mois dreiefabrikk sentrale.

Til slutt, men viktig: Status som A- eller B-objekt betyr ikke bygning er fredet eller vernet. Den er kun definert som fredningsverdig- eller verneverdig. KP er heller ikke komplett. Den vil kun inneholde et representativt utvalg. Dermed er det opp til hver enkelt eier og kommunen (gjennom sin saksbehandling) hvordan bygningene forvaltes. Kommunen kan foreslå fredning eller regulere til vern etter plan- og bygningsloven.

Planen er verken komplett er perfekt. Det finnes utallige kulturminner i Lund som ikke er registrert her. Så får vi håpe at den enkelte grunneier ser verdien i å ta vare på dem. Det har med stolthet og identitet å gjøre.

Oversikt over kulturminner/miljø med formelt vern eller inngår i verneplaner i Lund.

- Lund prestegård: Fredet ved enkeltvedtak 8/11 1991; Hovedbygning, driftsbygning og stabbur. **Vedtaksfredet.**
- Lund kirke: **Listeført.**
- Husmannsplassen «Haien» med Nygård strand og gravfelt: **Spesialområde bevaring** med egne reguleringsbestemmelser.
- Gården Moi: **Spesialområde bevaring** med egne reguleringsbestemmelser.
- Heskestad gamle kirkegård: **Automatisk fredet middelalderkirkegård.**
- Lund kirkegård: **Automatisk fredet middelalderkirkegård.**
- Vestlandske hovedvei over Tronåsen: Nasjonal verneplan for veger, bruer og vegrelaterte kulturminner. Fredning ved **forskrift 2009. Nasjonal verneplan.**
- Moi Stasjon: (Stasjonsbygning og godshus) **Nasjonal verneplan** for jernbanebygninger
- Heskestad stasjon: **Nasjonal verneplan** for jernbanebygninger
- Skåland: (Kraftstasjon og gammel tuberkuloseheim) Landsvernplan for barne- og likestillingsdepartementet. **Nasjonal verneplan.**

7. Handlingsplan

«Å ta vare på vår felles fortid gjennom en positiv dialog med grunneierne.»

	Tiltak	År	Finansiering	Ansvar	Samarbeidspartnere	Merknad
1	Rullere KM-info	2016 (2020)	OK	OK	PNM	
2	Bygningsvernpris	Annet hvert år	OK	OK, komite	LBK	
3	Bevaringsplan Heskestad gamle kirkegård		FR	FR	OK/PNM	
4	Følge opp retningslinjer for saksbehandling	Perioden		PNM/OK	LBK	
5	Kartfeste KM-planen	2016		PNM	OK	
6	Tilskudd kommune	2016-2020	50.000	OK		
7	Tilskudd SMIL	2016-2020	SMIL-plan	PNM	OK	
8	Andre tilskudd	2016-2020		OK	LBK	
9	Kvernfossen: Definere henssynsone med bestemmelser i reg. plan	2017	2017	PNM	OK og grunneiere	
10	Indre Sandstøl og Espelistøl: Definere henssynsone med bestemmelser i reg. plan	2018	2018	PNM	OK og grunneiere	
11	Samarbeide med fellesrådet i henhold til avtale.	2016-2020		OK/PNM	Kirkens fellesråd	
12	Utarbeide estetiske kriterier for utvikling/nybygg i Stasjonsveien og Nysted. Moi Bru.	Følger arbeidet med ny sentrumsplan		OK/PNM		
13	Formidling og aktiviteter; skole, utstillinger, bygdevandringer m.m.	2016-2020	Tilskuddsordninger	OK	LBK Skolene	

DEL 2 – REGISTRERINGER.

MOIOMRÅDET MED STRANNEN

Lund Prestegård. Er i dag regulert som spesialområde med formål bevaring.

Gården Moi. Er i dag regulert som spesialområde med formål bevaring.

Kulturmiljø som bør vurderes som hensynssone med formål bevaring av kulturmiljø:

- Nysted. (Tidligere foreslått som spesialområde av fylkeskommunen, nedstemt av kommunestyret i 1997. Etter en del svært vellykkede restaureringer i området, bør saken vurderes på nytt. Kanskje i forbindelse med ny sentrumsplan) Gammel reguleringsplan.
- Stasjonsveien med Moi stasjon. Gammel reguleringsplan. Ny sentrumsplan?
- Kvernfossen. Kommunen har 40-årig avtale med grunneierne.
- Gursli gruver m/veier. Kommunen har 40-årig avtale med grunneierne.
- Området ved foten av Tronåsen med bruer. Jernbaneverket NSB.
- Røyland med Djupedal. LNF-område privat.

SOLBJØRG, GJERSDAL, DRIVDAL OG ELVE.

Ytterst på Strannen mot Solbjørg, Drivdal, Gjersdal og Elve er det ikke pr. i dag kjente bygninger av spesiell interesse. Her ute blir det kulturminner og ferdselveier mot Lundevannet som bør trekkes fram.

LU-1 Elve. Gnr. 1, bnr. 1. Brygga i Elve.

Klassifisering: 4B.

Beskrivelse:

Brygge for dampbåten «Nøkken». Bryggen er i meget god stand.

Enkelte steiner er rast ut. Tørrmurt i fint tilpassede, delvis hogd stein.

Kjørbar vei helt ned til brygga. Brygga skrår ned i vannet. Den er laget slik at båten kan legge inntil uansett vannstand. Elve ser ut til å ha vært en av de viktigste bryggene på Strannen. Antagelig fordi den gamle rideveien gikk helt ned til bryggen her, og en kunne frakte tyngre gjenstander med hest og slede helt til de andre gårdene lenger nord. Her var også endepunkt for «Nøkken».

Status: Uendret

LU-2 Elve. Gnr 1, bnr. 1. Skrivefjellet ved Grodomtjørn.

Klassifisering: 5A

Beskrivelse:

Et fjell som strekker seg opp fra osen i Grodomtjørn i retning øst-vest. Fjellet er i myk stein som har gjort at heievandrere, gjetere og andre gjennom flere hundre år har skrevet navnet sitt der. Fjellet er ca 50 cm bredt og 3m langt. Ca 30 meter i retning øst dukker det igjen opp i dagen. Nå litt lenger fra vannkanten. Her er også navn som ligger delvis begravd under torv nede i vegetasjonen. Det skal også ha gått et eldre tråkk eller ferdselsvei over mot gården Skogestad her.

Status: Ny

LU-3 Gjersdal gnr. 2. Gjersdalsstigen.

Klassifisering: 4B

Beskrivelse:

Fjellet i området egner seg godt til splitting. Det er derfor en rekke store steinbroer, grunnmurer etc. I nyere tid er det hentet stein herfra. Gården Gjersdal ligger på en hylle 150 m over Lundevannet. Fra gården stuper fjellet bratt i vannet. En sti ned en bratt, trang geil er eneste forbindelsen til vannet utenom veien over fjellet til båtstøet. Stien (Gjersdalsstigen) snor seg ned ved siden av en ubrutt foss, dels i grov ur, dels på bart fjell. Stien er murt opp med trapper, dessverre delvis utrast. Stien og fossen er et flott syn, men trenger oppjustering dersom den eventuelt skal åpnes for turister. Det vil også medføre at stien gjøres lettere tilgjengelig fra fylkesveien og ikke over dyrket mark.

I følge bygdeboka (s 36-37) skal det ha bodd en meget dyktig bøkker her i siste halvdel av 1700-tallet, Salve Larsen. Han var bøkker for handelshuset Lund i Farsund og bodde først i Eikvåg. Etter som det ble lengre og lengre å frakte materialer til bökkervirksomheten, besluttet handelshuset å sende bökkere dit hvor det var tønnestav. Salve kom til Lund og ble gift til Gjersdal (bnr. 6)

Status: Uendret

LU-4 Nedre Drivdal. Gnr. 3. Stier.

Klassifisering: 4B

Beskrivelse:

Gården har hatt flere stier opp Drivdalen. Båtstø i Drivdalsvannet vitner om at vannet har vært brukt som kommunikasjonsåre.

Beliggenheten ned mot Lundevannet gir god kommunikasjon over vannet.

På andre siden av Lundevannet, Allestadstranda, er det fjellformasjoner som heter ”Ropet”, Elveropet” og ”Ropeholet”. Her skapte fjellformasjoner lydforsterking når folk ropete over for å få båtskyss fra Nedre Drivdal og Elve.

Status: Uendret

LU-5 Øvre Drivdal. Gnr. 3, bnr. 1

Klassifisering 5B

Hytte bygd under krigen i forbindelse med skjult hjemmefrontsaktivitet. Gjemmested for flyktninger.

Status: Ny

LU-6 Navrestad. Gnr. 6. Ridevei

Klassifisering 4A

Gammel hulvei fra Liland til Navrestad. Her er tufter etter skolehus og flere løer. I myrene er stien steinsatt. Ca 200 meter fra stien, nede ved Godvann, er det rester etter en gammel tjæreovn.

Status:

Ny

LU-7 Solbjørgstien. Gnr. 8.

Klassifisering: 4B.

Beskrivelse:

Gammel ferdselsåre til Lundevann. Fram til kanten ”på stien” kan en ferdes med hest og slede. Herfra slynger den seg bratt ned fjellsiden til Lundevannet. Stien må ryddes, men er ellers i bra stand. Stien har få trapper, men skrår bratt. Stien ender opp i bryggen eller ”Benken” som den blir

kallt. Denne ligger under vann.

Status: Uendret

Røyland.

Hele Røyland-området med Dybedal er unikt i Lund-sammenheng. Her framstår husene i god stand. Lite er forandret og driftsbygninger står. Det finnes også sag, smie og kvernhus på gårdene. Rekken av hus på vestsiden av veien viser en helhet man bør være oppmerksom på. Det er sjelden vi finner så mange tun godt vedlikeholdt på samme gårdsnummer. Derfor er alle disse tunene kollektivt sett satt i verneklasse B. Det bør motiveres for at Røyland skal tas vare på, samtidig som bygninger og kulturlandskap bevares gjennom bruk.

LU-8 Kulturmiljø Elsnes . Gnr. 9, bnr.3

Klassifisering 1A

Tre tufter og et lite bryggeanlegg nede ved Lundevannet. Området er en av få aktuelle ilandstigningsplass for båter i dette området. Området var bebodd av den kjente bødkeren Salve Larsen (1734 – 1818).

Status: Ny

LU-9 Gårdstun Røyland. Gnr. 9, bnr. 1. Sefrak 1112/101/024.

Klassifisering: 1B.

Beskrivelse:

Midtgangshus bygd i 1882. Her finnes også ei lita smie.

Tilstand: Nye Nor-Dan-vinduer. Nytt tak. I god stand.

Status: Uendret

LU-10 Gårdstun Røyland. Gnr. 9, bnr. 2 Sefrak 1112/101/026-027.

Klassifisering: 1B

Beskrivelse:

Lite , fint midtgangshus bygd i 1860. Godt tatt vare på. Tradisjonell løe fra ca. 1880.

Tilstand: God standard.

Status: Løe renoverert med SMIL-midler

LU-11 Gårdstun Røyland. Gnr. 9, bnr. 3. Sefrak 1112/101/019.

Klassifisering: 1B.

Beskrivelse:

Gårdstun med kvern, fjøs og stall. Alle bygningene er meget godt att vare på og er i verneklasse. Alle bygningene er ifølge Sefrak fra 1850. Kverna er antagelig mye eldre.

Tilstand:

Alle bygninger unntatt kvern er i god stand. Det haster med å redde kverna.

Vurdering:

Et tun som er spesielt godt inntakt. Godt vedlikeholdt og en viktig del av helheten på Røyland. Spesielle, små driftsbygninger.

Status: Renoverert nytt tak med SMIL-midler. Smie renoverert med kommunal støtte.

LU-12 Gårstun Røyland. Gnr. 9, bnr. 4-5 Sefrak 1112/101/018.

Klassifisering: 1B.

Beskrivelse:

Fint midtgangshus med sveitserdetaljer. Fra ca. 1890. Det finnes ei lita gårdssmie og gårdssag på gården rett ved hovedveien. Saga er fremdeles i bruk.

Tilstand:

God stand.

Vurdering:

Det bør motiveres spesielt for å ta vare på den lille smia.

Status: Taket på huset er vølt og isolert med SMIL-midler. Smia er restaurert med kommunale midler.

Dybedal (Djubedal).

LU-13 Gårdstun Dybedal gnr. 10, bnr. 1. Sefrak 1112/101/028.

Klassifisering: 1A.

Beskrivelse:

En nydelig heiegård med våningshus og løe bygd ca. 1844. Det er eldhus på gården som skal være enda eldre. Huset ligger i et fint kulturlandskap med kjerrevei til Røyland og sti ned til Hellesmark. Det finnes rester etter kvern under en heller nord for gården.

Huset er tradisjonelt midtgangshus med to stuer og kjøkken. Grue i kjøkkenet. Alt er inntakt. Umalt innvendig. Svål på baksiden og skud med torvtak mot nord. Kronglass i vindusåpning over hoveddør. Løa har valmet tak. Hevdaløe i stein med laftet overbygg. Resten er grindbygd og reisverk. Eldhuset er laftet.

Tilstand:

Huset er i god stand. Selv om eieren har gjort en del, er Dybedal kanskje den heiegården i Lund som er best bevart. Løa holdt på å falle sammen. Eieren har gjort mye for å redde den. Eldhuset er dårligst og her haster det. Alle hus har bølgeplater på taket.

Vurdering:

Gårdstunet er det best bevarte i Lund og kanskje i hele Rogaland. Eieren har positiv innstilling til vern. Han ønsker å bruke huset selv, er snekker, og gjør mye for å holde eiendommen i hevd. Han har mottatt litt støtte fra Lund kommunes kulturminnemidler.

Status: En del forandringer pågår. Det er satt inn vinduer i driftsbygningen.

Hellesmark

LU-14 Våningshus Hellesmark. Gnr. 11, bnr. 3 Sefrak 1112/101/032

Klassifisering 1B

Flott midtgangshus fra tidlig 1800-tallet som i 2015/16 ble renoverert utvendig. Gamle gjenværende vinduer ble restaurert. Nyere vinduer ble erstattet med vinduskopier. Ny tømmermannspanel i kjerneved ble montert. Hoveddøra, som var tatt vare på, ble restaurert og satt inn igjen. Tidligere hadde eier lagt nytt tak med gammel teglstein.

Status: Ny

LU-15 Ferdselvei og brygge. Gnr. 11

Klassifisering 4B

Her finner vi den best bevarte delen av hovedveien langs Strannen. Vi kan se flere veillinjer nede

langs Lundevannet. Her er også ei lita steinbru, flere brygger av forskjellig årgang, og en forhistorisk heller (Kyrkjehelleren). Veiene er godt synlige og i god stand. Bryggene er delvis under vann etter Sirakvina reguleringen. Den ene brygga er ei såkalt «Nøkkebrygge».

Status: Uendret, men planer om vøling av Nøkkebrygge slik at båtturister i Lundevannet kan bruke den og turveien rundt Helleråsen.

Eike.

På Eike finnes det flere eldre hus. Antagelig noen av de eldste i Lund. Området har også igjen mange av de gamle frukttrærne. Disse bør man være spesielt oppmerksomme på. De er vanskelig å verne. Flere er allerede podet inn i museets klonarkiv.

LU-16 Uteløe Eike, gnr. 12, bnr. 1. Sefrak 1112/101/045.

Klassifisering: 1B.

Beskrivelse:

Lita, laftet uteløe med kledning. Utstikk framme. Løa skal være svært gammel og flyttet til plassen i forbindelse med utskifting på slutten av 1880-årene.

Tilstand:

Løa har eternitt på taket og har derved stått godt i de siste årene. Det er allikevel betydelige råteskader i lafteverket og da spesielt mot nord.

Status: Uendret

LU-17 Våningshus, Eike Gnr. 12, bnr. 2. Sefrak 1112/101/038.

Klassifisering: 1A.

Beskrivelse:

Lite midtgangshus rett ved veien forbi Eike. Den gamle trappa er delvis fjernet pga. veien. Huset er meget gammelt. I følge Sefrak ca. 1800. Det er svært autentisk innvendig med grue og kjøkken i gammel stil.

Tilstand:

Huset er som nevnt svært autentisk. Det er antageligvis bare i Djubedal og Espelistøl vi finner et slikt kjøkken. Veggene mot sør er blitt åpnet slik at stua brukes som verksted/garasje. Dette kan fikses på.

Vurdering:

Huset er med i fylkets kulturminneplan. Det har også tidligere vært nevnt i en plan over de ti viktigste hus i Lund.

Status: Uendret

LU-18 Løe og sag, Eike Gnr. 12, bnr. 2. Sefrak 1112/101/039.

Klassifisering: 1B.

Beskrivelse:

Deler av løa skal være bygd samtidig med huset. Reisverk.

Tilstand:

I følge eieren skal den rives.

Vurdering:

Hvis det blir aktuelt å ta vare på huset, vil det være synd å rive driftsbygningen. Sammenhengen er viktig.

Status: Uendret

LU-19 Våningshus på Eike. "På Hauen". Gnr. 12, bnr.3. Sefrak 1112/101/040.

Klassifisering: 1B.

Beskrivelse:

Svært stort midtgangshus. Det har tradisjonell utforming innvendig. Utvendig har det fått kvist midt på og gjennomgått en vøling i 1923. Fin steintrapp på framsiden. I følge muntlig tradisjon er dette det eldste huset på Eike. Antagelig fra 1700-tallet.

Tilstand:

Meget godt tatt vare på. Huset har vært brukt som bolig fram til i dag og framstår innvendig som et moderne hus med gammel romløsning.

Vurdering:

Høy alder tilsier at også dette huset er vel verdt å ta vare på som bolighus i framtida.

Status: Uendret

LU-20 Skolehus på Slettevoll. Eike skole. Gnr. 12, bnr.7. Sefrak 1112/101/035.

Klassifisering: 4A.

Beskrivelse:

Stort skolehus bygd ca. 1880. Utedo. Forsamlingslokale i kjelleren. Skolestue i 1. etasje og lærerleilighet i toppetasjen. Liggende kledning. Plater på taket.

Tilstand:

Skolen er den eneste i søndre Lund som er tatt vare på i autentisk tilstand.

Vi finner komplett skolestue. Lærerleiligheten med kjøkken og soverom er som før. Huset brukes i dag som grendehus/forsamlingslokale for foreninger og lag på Strannen. Originale vinduer og kledning.

Vurdering: Uerstattelig. Man kan godt bruke huset som før i 1. etasje med oppgradering uten at det går ut over verneverdi.

Status: Uendret Har fått tilskudd av fylke og kommune. Golv renoveret. Nymalt

LU-21 Ungdomshus på Eike. Gnr. 12, bnr. 2

Klassifisering: 4B

Det siste gamle ungdomshuset i Lund. Det er bygd i en etasje som er renoveret flere ganger. Flott, stort maleri av Salve Nyland bak på scenen. Spesiell historie fra krigen. Overmalt hakekors i taket. Huset har original etasjeovn. Huset ble innviet 4. februar 1938 som et samarbeidsprosjekt mellom folk på Skåland og hele Strannen. Tidligere hadde de møtt ved en platting i Skålandsvika for å danse.

Status: Ny og i god stand.

Tjellesvik og Litlehei. (Lillehei)

Mange av de gamle husene har gjennomgått store forandringer. Flere er revet.

LU-22 Hus med løe, Litlehei Gnr. 14, bnr. 1. Sefrak

Klassifisering: 1B

Beskrivelse:

Stort midtgangshus med stående kledning. I dag plater på taket. Huset er meget stort og svært autentisk innvendig. Det skal ifølge Norges Bebyggelse være bygd ca. 1800. Løa er i reisverk med høy steinmur. Den nedre delen av løa skal være eldst. Løa er bygd i 1913.

Tilstand:

I god stand utvendig og innvendig. I følge eieren er det problemer med en bekk som kommer inn i kjelleren når det er flom. Det er skiftet vinduer i den søndre delen.

Vurdering:

Et meget autentisk midtgangshus. Et av de større i Lund. Godt tatt vare på.

Status: Uendret

LU-23 Våningshus Tjellesvik gnr. 13, bnr.13 (opprinnelig bnr. 1) Sefrak 1112/101/043

Klassifisering 1B

Beskrivelse

Huset er bygd ca. 1850, ombygget kvist 1949. Det er gjort lite endring av husets opprinnelige stil, bortsett fra nystua som ble pusset opp en gang på 1960-tallet. Da ble også nye husmorvinduer satt inn i 1. etasje. Tømmerstua i den eldste delen av huset er urørt. Eierne ønsker å rehabilitere huset til opprinnelig stil ved å skifte tak og sette inn vinduer i gammel stil.

Tilstand: I god stand

Status: Uendret. Tak og vinduer skiftet med støtte fra kommunen.

LU-24 Kydlestuvingsfelt Bervold gnr.13, bnr.5

Klassifisering: 1B

Beskrivelse:

Felt med diverse stuvingstrær som er fint stelt av grunneieren. De ligger rett ved Stranneveien og gir dermed også stor formidlingsverdi. Det ser ut som en del av trærne er i ferd med å gå ut.

Status: Ny

Liland

LU-25 Uteløe Liland gnr. 15, bnr.2

Klassifisering 1B

Liten, laftet uteløe med torvtak som ligger på et flatt fjell midt på den østre siden av Lilandsvannet, helt nede ved kanten. Løa har fått nytt tak for mange år siden med murplast under torv.

Muligens ei torvløe.

Status: Ny

LU-26 Lilandsgruvene kulturmiljø gnr.15, bnr.2 og gnr.16 , bnr.1

Klassifisering: 2A

Beskrivelse:

Lilandsgruvene med den gamle gruveveien er flotte eksempler på den industri og «klondykestemming» som hersket i Lund tidlig på 1900-tallet. Her er mindre synlige minner etter bygninger enn på Gursli. Bygningene er fjernet og murene ble brukt rundt kirkegården på Moi. Til gjengjeld er det mange skjerp og sjakter.

Grunneieren har tilrettelagt slik at allmennheten kan se alt dette. I 2015 ble "Molybdenveien" mot Gullvatn merket og åpnet med informasjonsskilt. Gruvne ligger mest på Liland, men deler går også inn på gursligårdens utmark.

Status: Ny

Gursli.

Her finnes det mange rester etter uteløekulturen i Lund. Det finnes neppe noen gård der så mange

uteløer er bevart. Det gjelder både grindløer, de nyere reisverkløene og en del laftede løer. Det er umulig å ta for seg alle løene i en slik plan. Vi peker allikevel på viktigheten av disse, et utvalg av uteløene kan reddes for fremtiden. Noen av de eldste og best bevarte nevnes spesielt.

LU-27 Uteløe Gursli. "Maurbærmyrå" Gnr. 16, bnr. 1.

Klassifisering: 1B

Beskrivelse:

Laftet løe med torv på taket. Fylt med lauvdunger. Datert 1911 på svillstokken.

Tilstand:

I forbausende god stand. Torvvolen på taket er råtnet bort, så det haster nå med å gjøre noe der.

Vurdering:

Typisk laftet uteløe. En av svært få som eksisterer, og kanskje den best bevarte i Lund?

Status: Taket lekker.

LU-28 Uteløe Gursli. "Knuden". Gnr. 16, bnr. 1.

Klassifisering: 1B

Beskrivelse:

Lita laftet uteløe med torvtak. Ved skogsveien som går mot Gursli gruver fra Svinoksmyra i Lilandslia. Mange går denne veien, som er kortere, inn til gruvene.

Tilstand:

Denne løa har råteskader i laftestokkene. Den har fått knotteplast under torven på taket.

Vurdering:

Et godt eksempel på lafteløer. Dårligere stand enn den foregående.

Status: Uendret.

LU-29 Stabbur Gursli. "Hauen". Gnr. 16, bnr. 1. Sefrak 1112/102/006.

Klassifisering: 1B.

Laftet stabbur med tilbygg i reisverk. Inntakt innredning. Har stått på "stabber".

Tilstand:

Stabburet har rast ned av stabbene. Det har allikevel hatt tett tak (eternitt). Litt råte nederst i lafteverket. Det tåler neppe mange vintere. Det bør måles opp, merkes og lagres.

Vurdering:

Et av tre stabbur i Lund. Eierne ønsker det flyttet til museet.

Status: Revet.

LU-30 Våningshus Gursli. "Der framme". Gnr. 16, bnr. 2. Sefrak 1112/102/002.

Klassifisering: 1B.

Beskrivelse:

Det eldste huset på Gursli. Bygd i 1820. Midtgangshus.

Tilstand:

Meget godt vedlikeholdt. Det har fått nye vinduer og nytt tak. Ellers autentisk utvendig. En del forandringer inne.

Vurdering: Høy alder.

Status: Uendret.

LU-31 Smie Gursli. "Her borte". Gnr.16, bnr.4. Sefrak 1112/102/008

Klassifisering: 1B.

Beskrivelse:

Lita smie i reisverk, med bærbar "ese". Er i dag flyttet opp i løa.

Tilstand:

Plater på taket og i brukbar stand.

Vurdering:

Det er mindre enn 5 smier igjen i Lund.

Status: Uendret

LU-32 Saueflor Gursli. Gnr.16, bnr.4. Sefrak 1112/102/004

Klassifisering 1B

Beskrivelse

Den eldste delen av løe. Bygd i reisverk etter gammel byggekikk. Plater på tak. Det er planer om restaurering.

Status: Ny

LU-33 Gursli gruver kulturmiljø. Gnr 16, bnr.3

Klassifisering: 2A

Beskrivelse:

Etter prøveboring i 19914 ble det i 1915 startet drift i Gursli Molybdengruver . Det var drift fram til 1919 og i disse årene var Gursli gruver den største bedriften i Lund kommune. På det meste var arbeidsstyrken på 120 mann.

Tilstand:

Ved Gullvannet finnes ennå rester etter gruvedriften. Det arbeides nå med å restaurere gruveganger og bygninger/utstyr utenfor. Det er opprettet et samarbeid mellom Lund kommune , Gursligruvenes venner og grunneierne i området. Stoll 3 er sikret av et firma, det er satt inn tredør med lås i åpningen. Inne i gruvegangen er det montert spotlights i de mest spennende sjaktene og strømaggregat er plassert.

Planen er å montere opp igjen steinknuseren og utvikle flere gruveganger til kulturminne og sted for arrangementer.

Vurdering:

En viktig og spennende del av Lund sin industrihistorie. Det er utført et omfattende restaureringsarbeid med informasjonstavler og brosjyrer.

Viktig å ta vare på og utvikle videre som et natur/kultur-prosjekt.

Status: Her er inngått 40-årig bruksavtale mellom kommunen og grunneier. Magma Geopark har aktiv rolle med utvikling i området. Bygninger inne ved gruvene og strømanlegg i gruvene er slitt.

LU-34 Gruveveien til Gursli gruver.

Klassifisering: 4A

Beskrivelse:

I forbindelse med gruvedriften i Gursli Gruver var det nødvendig å bygge vei fra Gursli og fram til gruveområdet ved Gullvann. Veien er lagt i store svinger for å lette transporten for hest og vogn. Det kunne være seks til åtte bryggerihester i hvert spann når malmen skulle fraktes til vasking ved Trelleviken i Flekkefjord i den første tiden. Her er det en bakke som heter Gurslibakken. Seinere ble det bygget eget vaskeri i Gursli.

Tilstand:

Gruveveien er nå restaurert med reovering av dreneringer, skråninger og veibane. Med tilskudd fra

Dalane Friluftsråd er veien blitt i godt farbar tilstand og det er inngått avtale mellom Lund kommune og grunneierne om organisert bruk av hest i turisme-øyemed i gruveområdet. Organiserte turer sammen med Stavanger Turistforening etc. har gjort området til et populært utfartssted.

Vurdering: Gruveveien er et spennende kulturminne som gir både innbyggere og turister et godt innblikk i forholdene under næringsvirksomheten under 1. verdenskrig.

Veien er en viktig del av natur/kultur-prosjektet Gursli gruver. Den vil få stor betydning for Lund kommunes tilbud innen spennende tilbud for turister.

Som lokalhistorisk informasjon for den oppvoksende slekt er prosjektet av stor betydning.

Status: Her er inngått 40-årig bruksavtale mellom kommunen og grunneier. Magma Geopark har aktiv rolle med utvikling i området. Området er nymerket.

LU-35 Ride/gangvei Gursli – Øvre Myssa.

Klassifisering: 4A.

Beskrivelse:

Allerede på 1600-tallet var ferdselsveien mellom Lund og Sokndal i bruk. Fra Moi fulgte den vestsiden av Lundevannet utover til Skåland og Gursli. Her fortsatte den over heia på sørsiden av Gullvann, ned til Myssa og videre til Hauge i Dalane og Sokndalstrand.

Veien går fra Gursli parallelt med gruveveien til gravene. Før bakkene ned mot Gullvannet skiller rideveien og gruveveien lag. Rideveien fortsetter over høydene sør for Gullvannet.

Tilstand:

Gang/rideveien er ryddet og merket . På flere steder er det satt opp pil-skilt med navn på steder.

Rideveien brukes som vandringsvei mot Sokndal.

Vurdering:

Dette kulturminne er viktig dokumentasjon på veisystemet i området. Sammen med gravene og gruveveien utgjør ride/gangveien en viktig del av kulturlandskapet i Gursli.

Status: Rideveien er knyttet sammen med Liland med rød løype i 2015.

Skåland.

Skåland er et kulturmiljø med spesielle kulturminner. Her bør nevnes Ole G. Uelands fødested, Skåland Sanatorium, samt flere gamle hus.

LU-36 Gårdstun Skåland. ”Jorde” Gnr. 17, bnr. 5. Sefrak 1112/102/013 – 014.

Klassifisering: 1B, heves til 1A

Beskrivelse:

Huset og løa skal i store trekk være bygd ca. 1837. Huset er godt bevart utvendig med orginal stående, høvlet kledning. Innvendig er det også meget autentisk. Ingen bor i huset i dag. Løa har vært i bruk fram til i dag. Bærer preg av aktivt bruk.

Tilstand:

Stort sett i god stand og godt vedlikeholdt. Noen vinduer er skiftet, men uten å forstørre åpningene.

Vurdering:

Et fint gårdsanlegg. Typisk for Lund. Med i fylkets kulturminneplan.

Status: Fint restaurert og klassifisering heves. SMIL-midler.

LU-37 Sag Skåland. Gnr. 17, bnr. 2 ”Kleshauan”. Sefrak 1112/102/?

Klassifisering: 1A.

Beskrivelse:

Et svært spesielt kulturminne. Med oppbygd steinrenne. Treslåg og kadl inn til sirkelsag. Bygd i

reisverk. Delvis torv og tegl på taket.

Tilstand:

Selve saken er i god stand og ble brukt fram til 1980-årene. Slågen er falt ned. Det er begynnende forfall på taket. Kadlen er i orden.

Vurdering:

Et meget godt eksempel på de utallige gårdssager i Lund. Det er av stor viktighet å ta vare på denne saken.

Status: Restaurert med STILK- og kommunale midler på 90-tallet. I god stand.

LU-38 Potetkjeller Skåland. Gnr. 17, bnr. 2. "Kleshauan".

Klassifisering: 1B.

Beskrivelse:

Bygd i murstein innfelt i bakken. Den ligger 40 m ovenfor saga ved bekken. Torvtak som faller sammen.

Tilstand:

Taket er falt sammen.

Vurdering:

Et fint eksempel på tidligere tiders "kjølerom". Den bør sees i sammenheng med sags skjebne.

Status: Restaurert samtidig med saga. Har en skade nå. Sidevegg raser inn!

LU-39 Løbygning Skåland. Gnr. 17, bnr. 2 "Kleshauan". Sefrak 1112/102/024.

Klassifisering: 1B.

Beskrivelse: Lang løbygning i reisverk. Bygd ca. 1850. Steinflor. Tegl på taket.

Tilstand:

Bygningen er en av få driftsbygninger igjen i Lund av denne type som er godt tatt vare på.

Vurdering:

Bygningen er avslutt bevaringsverdig. Den eldste i Lund av denne typen? Det er kostbart å holde en slik stor bygning. Eier disponerer flere verneverdige bygninger.

Status: Revet. (Saueflor i stein står igjen)

LU-40 Våningshus Skåland. "Krossen". Gnr. 17, bnr. 4. Sefrak 1112/102/010.

Klassifisering: 1B.

Beskrivelse:

Midtgangshus plassert sentralt på Skåland. Huset har fått nye vinduer delvis med større åpninger enn det opprinnelige. Bygd ca. 1860. Den ene delen skal ha blitt flyttet på plassen og være fra 1700-tallet.

Tilstand:

Det er gjort en del med huset utvendig. Er ellers i god stand.

Vurdering:

Huset er et av hovedbrukene på Skåland. Driftsbygningen er revet. Det er med i fylkets kulturminneplan som verneverdig.

Status: Nytt tak. Huset skal i følge eier vøles. Utsatt plassering i kryss mellom fylkesveier.

LU-41 Sommerfjøs Skåland. Gnr. 17, bnr. 4.

Klassifisering: 1B.

Beskrivelse:

Ligger fint til inne i Skålandsvika ved fylkesveien. Bygning i reisverk med båser og inventar

inntakt. Tegl på taket.

Tilstand:

Begynnende forfall. Trenger nytt undertak.

Vurdering:

Et sjelden syn i 1998. Fjøsset et eksempel på en driftsform som var vanlig i Lund fram til krigen.

Den bør sikres!

Status: Restaurert av eier med SMIL-midler.

LU-42 Kvernhus Skåland. Gnr.17, bnr.7

Klassifisering 1B

Beskrivelse:

Lite laftet kvernhus med kledning og torvtak. Ble flyttet ned fra bekken som kommer fra Storestemmen. Eier planlegger å sette det opp på ny tomt.

Status: Ny

LU-43 Gårdstun Skåland. "Biden". Hus med løe. Gnr. 17, bnr. 12. Sefrak 1112/102/022-021.

Klassifisering: 1A.

Beskrivelse:

Midtgangshus som er bygd i 1880. Løe fra samme tidsrom. Det er skjedd forholdsvis lite forandringer på gården. Anlegget framstår i grove trekk slik som det har vært bygd i forrige århundre.

Tilstand:

Tunet er godt holdt og det foregår for tiden (1998) omfattande vøling av løebygningen.

Vurdering:

Ole Gabriel Uelands fødested og hjem i begynnelsen av forrige århundre.

Status: Uendret

LU-44 Skåland Tuberkulosehjem. Gnr. 17, bnr.18

Klassifisering: 4A.

Beskrivelse:

Bygd i 1931. Stor reisverkbygning. Liggende kledning. Skifertak. Bygd i en slag nyklassisisme med idealer fra antikken. Hjørnekasser. Gesimskasser. Innvendig er det mest matsalen som har et visst autentisk preg. Stort hageanlegg med frukthage.

Tilstand:

Brukerne rapporterer i disse dager om langt fremskredet forfall. Knuste skiferheller og vann som renner gjennom gesimskassene. Liggesalen er revet.

Vurdering:

En av få bygninger i Lund som har verneverdi av nasjonal karakter.

Både hageanlegg og hus må tas vare på. Det er svært få godt bevarte tuberkulosesanatorier igjen i Norge. I Rogaland var det to sanatorier, ett i Hiimsmoen i Ryfylke og ett på Skåland.

Det er viktig bygget på Skåland brukes som før. Derfor bør huset innvendig gis den standard dagens bruk krever. Det ville være fint om matsalen kunne bevares så langt som mulig.

Huset må ha et autentisk preg utvendig spesielt hovedfasadene sør, øst og vest. Man bør prøve å gjenskape hageanlegget. Eventuelle tilbygg bør altså tilpasses det gamle og gå bakover (mot nord).

Status: Utvendig renoveret. Nye vinduer blant annet og kledning. I 2015 for salg.

LU-45 Neset. Gårdstun. Gnr.17, bnr.39

Klassifisering: 1C heves til 1B

Beskrivelse:

Laftet hus bygd i begynnelsen av dette århundre i en enkel sveitserstil. Nordvegg mangler kledning. To små grindløer ligger i tunet.

Tilstand:

Hovedhuset er i bra stand. Løene bærer preg av forfall.

Vurdering:

Vakker og fin beliggenhet nede ved Lundevannet. Svære lerketrær omkranser huset. Plassen har mange kvaliteter og er eksempler på den utskifting (oppstyking av bruk) som foregikk på mange av gårdene.

Her bodde folk som ofte måtte kombinere jordbruk med arbeide på fabrikkene på Moi.

Status: Løene er tatt ned og bygd opp som anneks/kopier. Godkjent av Lund kommune.

Klassifisering heves. God stand.

Bringedal og Tronvik

Vestlandske hovedvei fra 1844. Alle bruer fra Moi og ut til Tronåsen bør vurderes fredet eventuelt reguleres som *hensynssone for kulturmiljø*. Det er to områder der man kan spesielt følge utviklingen til jernbanen og hovedveien.

- Området ved Klubben Camping.
- Området ved foten av Tronåsen.

Hvis man skal prioritere, bør området ved foten av Tronåsen prioriteres først. Her dokumenteres ingeniørkunst fra gammel tid og fram til i dag.

Selve Tronåsen bakken fram til Bakke bru i Vestagder ble i 2009 fredet etter egen forskrift.

LU-46 Heiegården Bringedal med veier og gårdsanlegg. Gnr.18, bnr. 1

Klassifisering: 1B.

Beskrivelse:

Våningshus fra 1892. Midtgangshus. Spesielt flott trapp.

Flott naturområde med veier, steinbru og betydelige rydningsrøyser.

Tilstand:

Huset er under sterkt forfall. Løa er falt sammen.

Vurdering:

Området har sterke kvaliteter i forhold til friluftsmål og turgåing. Ligger rett ved Tronåsen.

Naturskjønt. Huset er kanskje ikke det viktigste i denne sammenhengen?

Status: Hovedhus er erstattet med friluftsbbygg. Bringedal er ekspropriert med statsmidler og nå regulert som spesialområde med formål friluftsliv. Egen forvaltningsplan (2011-2015).

Ikke godkjent av fylket når det gjelder kulturminnedelen.

Hovedutfordring: Å ta vare på tallrike kulturminner, tufter og samtidig drifte området på en forvaltningsmessig god måte. En særlig utfordring er granskogen.

LU-47 Vestre Tronvik Bro.

Klassifisering: 4A.

Beskrivelse:

Steinvelvingsbro fra Vestlandske Hovedveg 1844. Flott kulturminne. Ved sykkelsti.

Tilstand: Meget god stand.

Status: Uendret

LU-48 Tunnel og veitraseer ved Klubben Camping. Gnr.19, bnr.4

Klassifisering: 4B.

Beskrivelse:

Jernbane- og veitraseer som gir et godt bilde av utbyggingen av samferdsel gjennom Lund.

Tilstand:

God standard, men begrodd.

Status: Minigolfbane mot vest, ellers urørt.

LU-49 Østre Tronåsen Bro

Klassifisering 4A

Beskrivelse:

Steinvelvingsbro fra Vestlandske Hovedveg 1844. Flott kulturminne. Ved sykkelsti. Gjengrodd.

Tilstand: Meget god stand.

Status: Ny

LU-50 Jernbanebro fra Flekkefjordbanen.

Klassifisering: 4A.

Beskrivelse:

Kanskje det flotteste steinhuggerarbeid i Lund. Kilt stein. Boren er fra 1904 er og i dag ute av bruk.

Sammen med resten av Flekkefjordbanens strekning helt ned til Flekkefjord by et viktig kulturminne om jernbanehistorien i begynnelsen av dette århundre.

Tilstand:

Meget god stand.

Status: Uendret

LU-51 Jernbanebro fra Sørlandsbanen bygd ca. 1943.

Klassifisering: 4A.

Beskrivelse:

Jernbanebro fra tyskernes utbygging av Sørlandsbanen. I bruk.

Kilt stein.

Tilstand: Meget god stand.

Status: Uendret

LU-52 Tronåsen kulturmiljø. Ferdelsåre.

Klassifisering: 4A. Fredet 2009.

Beskrivelse:

Den gamle ferdelsåren mot Sira. Utbygd ferdig i 1844 da Bakke bro på Sira var ferdig, men også i bruk før den tid. Rundt 1850 den eneste veiforbindelse mellom Sørlandet og Vestlandet.

Tronåsen er grundig beskrevet i historiske dokumenter. Bl.a. Gjest Bårdsen og Ivar Aasen beskriver vandringer over Tronåsen. På 1930-tallet var Tronåsen den vanskeligste etappen i Rally Monte Carlo. Tronåsen er restaurert av Statens Vegvesen. Stedet er skiltet med brune kulturminneskilter.

Status: Veianlegget over Tronåsen inngår i nasjonal verneplan for veger, bruer og veganlegg, Statens vegvesen, og er forskriftsfredet etter kml. §22a. Veivesenet har utarbeidet en skjøtselsplan over området med rasteplass.

Hamre

Hamre er eksempel på et flott klyngetun. Det står ennå flere hus fra forrige århundre her. Det er likevel så store eksteriørmessige forandringer at vi ikke har satt opp noen i høyere vernekategori. Det finnes allikevel en del fornminner og andre kulturminner i området, for eksempel bunkersanlegg fra siste krig.

Dessuten er Hamre nevnt i fylkets plan for kulturlandskap. Det gjelder både rydningsrøyser, gravrøyser m.m.

LU-53 Gårdstun. Gnr. 20, bnr. 3.

Klassifisering: 1C.

Beskrivelse:

Gammelt hus med løer, steinfor og hønsehus. Gamle driftsbygninger bygd etter gammel byggeskikk. Gammelt veifar.

Tilstand:

Hovedhuset er i bra stand, men dessverre ser det ut til at driftsbygningene har kommet for langt i forfall. Spesielt bør nevnes det lille laftede hønsehuset som kanskje burde tas vare på.

Vurdering:

Driftsbygningene er kommet for langt. Det er allikevel viktig at det gamle veifaret med steingjerder passes på.

Status: Uendret

LU-54 Bunkersanlegg Hamre. Ligger på flere bruk gnr. 20.

Klassifisering: 5A, Ett av svært få krigsminner i Lund.

Beskrivelse:

Består av 4 bunkerser/skytestillinger, hver med vakt/sikringsbunkers bak.

Bunkersene har skyteretning mot jernbanen og hovedveien, retning vest.

En ligger på oppsiden av E-39. En annen rett nedenfor gamle E-18.

En tredje i kjelleren på Bernt Sandsmarks driftsbygning og en fjerde på neset.

Vurdering:

Det er viktig å ta vare på dette eneste skikkelige krigsminnesmerke i Lund. Man bør prioritere bunkersene som ligger nedenfor gamle E-18 og det på neset. Disse er i best forfatning.

Status: Uendret.

LU-55 Treskehus Hamre. Sameie.

Klassifisering: 1B

Beskrivelse:

Siste kjente treskehus på Moi. Slike eksempel på hvordan gårdene investerte i treskeverk sammen, kan kanskje være verdt å ta vare på. Grunneierne har ved flere anledninger tatt opp bevaring med museet som ikke har greid å følge det opp. Slike treskeverk tar mye plass og er krevende å lagre.

Status: Ny

Lindland

På Lindland har vi et av de fineste kulturmiljø i Lund. Med godt bevarte bygninger og kulturlandskap. Opp av gården ligger Lindlandslegå med tufter og løer.

LU-56 Gårdshus. Gnr. 21, bnr. 1 Sefrak 1112/106/007

Klassifisering: 1C

Beskrivelse:

Hovedhuset er fra 1890.

Tilstand: Omfattende ombygginger

Status: Uendret

LU-57 Gårdstun på Lindland. Gnr. 21, bnr. 3 Sefrak 1112/106/008.

Klassifisering: 1B.

Beskrivelse: Hovedhuset er fra 1882, driftsbygning fra 1908, bod og tørkehus. Hovedhuset er tradisjonelt midtgangshus. Driftsbygningen er meget godt tatt vare på og i full drift. Tørkehuset står for fall. Boden er i god stand.

Huset har fått noen nye vinduer i 1. Etasje. Ellers meget autentisk både utvendig og innvendig.

Vurdering:

Tunet framstår i dag helhetlig og i meget god stand. Det er god drift på gården. Innmark og utmark holdes i hevd. Et av de fineste tun i Lund med majestetisk utsikt over Lundevannet. Eier er positiv til å ta vare på bygningene. Ingen bor i dag i våningshuset. Det hørte tidligere flere uteløer til gården. Ei løe som står oppe på Lindlandslegå er vel verd å ta vare på.

Status: Uendret

LU-58 Kvernhus på Lindland gnr. 21, bnr. 3.

Klassifisering: 1B.

Beskrivelse:

Laftet gårdskvern med kledning.

Tilstand:

I brukbar stand. Slåg mangler. Eternitt på taket.

Status: Taket lekker. Begynnende forfall

LU-59 Gårdstun/plass Gnr. 21, bnr. 4. Sefrak 1112/106/023.

Klassifisering: 1B

Beskrivelse:

Liten plass med hovedhus, sauefjøs og løe. Flott tuntre. Hovedhuset er bygd etter tradisjonelt mønster i 1850. Driftsbygningen er av nyere dato.

Tilstandsrapport:

Meget godt vedlikeholdt. Nye vinduer i hovedbygningen. Innstøpte murer. Plater på takene.

Vurdering:

Et nydelig tun med mange bygningsmessige og landskapsmessige kvaliteter.

Status: Alt revet

Skår

LU-60 Kulturmiljø Skår.

Klassifisering 1A

På Skår er det et fantastisk kulturlandskap. Her har sauehold og flinke grunneiere sørget for at kulturlandskapet er blitt holdt i hevd. Det mest verdifulle på gården er antagelig kulturlandskapet med steinsatt stølsvei og steingarder opp mot Skårslegå. Her ligger også ei høyløe. Det bør prioriteres høyt å ta vare på dette. Gammel eikeskog. Området får nedenfra E-39 opp til og med

Legå der det også er ei høyløe. Avgrenses mot nord av skiftet mot Øverland og mot sør bekk mot Lindland.

Status: Ny

LU-61 Fjøs. Gnr. 22, bnr. 3 Sefrak 1112/106/018.

Klassifisering: 1B.

Beskrivelse:

Laftet fjøs med hevdaløe i stein. Et godt eksempel på typisk byggeskikk i Lund.

Tilstand:

Bygningen er delvis utrast og oppstøttet med telefonstolper. Lafteverket er i god stand. Ligger på jorden på oppsiden. Utsatt for råte og fuktighet. Det er godt mulig å redde løa med å bygge steinmurene opp igjen.

Vurdering:

Antagelig den eneste løa som står i Moi-området av gammel type. Eier sier at han har planer om å restaurere løa.

Status: Uendret

LU-62 Våningshus. Gnr. 22 bnr. 3 Sefrak 1112/106/017.

Klassifisering: 1B.

Beskrivelse:

Typisk midtgangshus. Bygd i 1888 i følge Norges Bebyggelse. Fin steintrapp framme. Autentisk eksteriør.

Tilstand:

Umalt og begynnende overflatisk forfall. Antagelig i brukbar stand.

Vurdering:

Løe og hus bør sees i sammenheng. Hvis det er aktuelt å sette løa istand, bør man også ta vare på hovedhuset.

Status: Våningshuset er nå revet. Tillatelse fra kommunen.

LU-63 Skår bro.

Klassifisering: 4A.

Beskrivelse:

Steinvelvingsbro fra Vestlandske Hovedvei 1844.

Tilstand:

Meget god stand. Nedgrodd av skog.

Vurdering:

Meget flott og viktig kulturminne.

Status: Ryddet for skog og kratt av Lund historielag for noen år siden.

Øverland

Det er ikke foreslått å prioritere kulturminner eller miljø her. Det finnes gamle hus med kulturhistorisk verdi både på Audeland og Nedre Stranda. Men ombygninger av bolighus og industribygg gjør at de fleste disse verken har nådd A- eller B-status. På Nedre Stranda bodde det mye arbeidsfolk fra fabrikkene.

LU-64 Uthusbygning Nedre Stranda. Gnr. 23, bnr. 8. Sefrak 1112/106/034.

Klassifisering: 1C

Beskrivelse:

Bygning i rød tegl og reisverk. Gammel fabrikk.

Tilstand: Autentisk og god stand.

Status: Uendret

LU-65 Bolighus Nedre Stranda. Gnr. 23, bnr. 17. Sefrak 1112/106/030.

Klassifisering: 1C

Beskrivelse:

Typisk sveitserhus. Med stående og liggende kledning. Var tidligere fotograf Osmund Nilsens atelier og butikk. Bygd ca. 1900.

Tilstand:

God stand. Vinduer skiftet. Kjelleretasje forandret til leilighet.

Status: Uendret

LU-66 Bolighus Nedre Stranda. Gnr. 23, bnr. 19. Sefrak 1112/106/035.

Klassifisering: 1C

Beskrivelse:

Lite, gammelt trehus med sveitserpreg.

Tilstand:

God stand. Har fått nye vinduer og eternitt-tak.

Status: Uendret

LU-67 Bolighus Nedre Stranda. "Skjærpehuset". Gnr. 23, bnr. 20. Sefrak 1112/106/032.

Klassifisering: 1C

Beskrivelse:

Lite trehus med trapp ut mot gata. Bygd i 1894.

Tilstand: God stand. Vinduer er skiftet.

Status: Huset har blitt vølt utvendig. Ny kledning med isolasjon. Ny dør.

LU-68 Verkstedbygning Smiebrådet. Gnr.23, bnr.30

Klassifisering 2B

Spesiell verkstedbygning bygd av smeden B.M.Hansen. Betongbygg med spesiell takutforming.

Verksted med grav fra den tiden da bilen gjorde sitt inntog i Lund.

Status: Ny

Haukland med Stasjonsveien

LU-69 Gårdstun på Litlemo, Haukland. Gnr. 24, bnr. 4. Sefrak 1112/105/009.

Klassifisering: 1A.

Flott tun med våningshus fra 1600-tallet. Laftet smie og driftsbygning som er i bruk. Midtgangshus. Svært autentisk både utvendig og innvendig.

Det er lagt nytt tak på huset med gammel tegl. Det foregår en del reparasjoner. Eieren har planer om å ta vare på huset og bruke det som bolig. Svært gammelt hus som ligger vakkert til i et flott

kulturmarkområde.

Status:: Renoverert, men ikke ferdig.

LU-70 Gårdstunet på Høla, Haukland. Gnr.24, bnr.6. Sefrak 1112/105/012.

Klassifisering: 1C.

Midtgangshus bygd ca. 1850. Løa framstår i dag som den mest autentiske.

Framskredet forfall på løa. Våningshuset har fått plastkledning og nye vinduer. Lite forandret innvendig. Mye gammelt innbo.

Status: Løa er revet. Våningshuset er ombygd og flyttet nærmere der løa stod.

LU-71 Grethehuset på Monen. Gnr. 24, bnr.8. Sefrak 1112/105/006.

Klassifisering: 1B

Flott midtgangshus med dreiekammer på loftet. Her bodde smed og kraftverksutbygger Tobias Moen. Huset er bygd ca. 1864. Det skal ifølge eier være flyttet fra Nysted og bærer preg av det. Det er mulig at dette kommer fra samme hus som Rannestadhuset på Nysted.

Huset er preget av begynnende forfall. Det er ubebodd. Lite er forandret med unntak av eternittak og kledning mot øst.

Huset ligger flott og sentralt til og har en interessant historie.

Status: Huset er renoverert på en forbilledlig måte og brukes som bolig. Nytt vedhus i gammel stil.

LU-72 Bolighus kalt Øyvold på Haukeland. Gnr. 24 bnr. 12, flyttet til bnr. 469

Klassifisering: 3A senket til 3C

Et sjeldent flott ungdomshus. Stående kledning med etasjeskiller. Ungdomsvinduer. Skifer på taket.

Karnapp og arker. Ved siden av Moi stasjon er dette Lunds flotteste ungdomshus. Ligger i område som er regulert til næring/industri. Huset inneholdt tidligere T. Hetland Krittfabrikk.

Huset er meget godt vedlikeholdt. Alle stiltypiske trekk er bevart. Huset har meget god lesbarhet i forhold til formidling av byggeskikk. Vinduer er intakte. Kledning og tak fullstendig urørt. Det ser ut til at tidligere eier med stor pietet har tatt vare på huset.

Huset har høy verneverdi. Dette mest fordi det arkitektoniske er et sjeldent godt eksempel på ungdomstil. Huset er nå et av de best bevarte ungdomshus i Lund.

Siste: Takket være stor velvilje og aktivitet fra ny eier, andre enkeltpersoner og fra administrativt og politisk hold i Lund kommune, har det lyktes å berge huset fra riving i forbindelse med bygging av Mega-senter.

Huset er overtatt av enda en ny eier som har flyttet det til ny tomt i nærheten. Det er gitt tilskudd fra fylkeskommunen og Lund kommunes kulturminnevern-midler. Ny eier har forpliktet seg til å bevare og restaurere huset for å få disse tilskuddene.

Status: Det er gjort vesentlige forandringer med huset slik at det har mistet all verneverdi. Det har blitt satt ned til klasse 3C

LU-73 Bolighus Gnr. 24, bnr. 19. Sefrak 1112/105/014.

Klassifisering: 1C.

Etter rokkedreier Johan H. J. Tronvik. Lite midtgangshus der lite er forandret utvendig. Stedet er i relativt god stand. Plater på taket.

Huset ligger inneklemt til mellom næringsvirksomhet.

Status: Revet.

LU-74 Bolighus på Haukland. Gnr. 24, bnr.55, Solheim.

Klassifisering: 3B.

Hus i jugendstil med trekk fra sveitserstilperioden. Kvister og mange originale vinduer. Skifer på taket. Altaner. Liggende kledning. Huset er i relativt god stand, men vil nok om noe tid trenge vedlikehold. Et flott hus med mange arkitektoniske særtrekk typisk for Moi.

Mange møbelsnekkere satte opp slike hus på Moi. De fleste er borte.

Status: Nye eiere har satt huset i stand som moderne bolighus. En del utskiftninger, men i god stand.

LU-75 Bolighus og fabrikk. Gnr. 24, bnr. 65, "Fjellhammer".

Klassifisering: Fabrikken 2A, huset 3B

Huset: Typisk bolighus med arkitektpreg. Markerte hjørnebord-søyler. Enkel nyklassisisme. Godt vedlikeholdt. Hovedhuset har fått nye vinduer.

Fabrikken: I bølgeblikk. Fabrikken helt autentisk. I dag bedriftsmuseum. Her startet vindusfabrikken. På bakgrunn av Rasmussens store betydning for Moi som industrisamfunn bør både hjemmehus og fabrikk tas vare på.

Status: Uendret

LU-76 Haukland elektrisitetsverk. Gnr.24, bnr .152.

Klassifisering: 2B

Den gamle kraftstasjonen er satt ut av drift og står i dag med maskiner intakte fra starten i 1947.

Bygningen er relativt vedlikeholdsfri i betong. Den er typisk for tiden og et godt eksempel.

Museets leder har foreslått at den kan brukes av eieren Dalane Energi som et slags museum der man oppbevarer deler fra tallrike kraftstasjoner i Lund. Det finnes et stort lager i museets magasin med diverse utstyr fra mange småkraftverk: Elve, Gjersdal, Skjeggestad, Moen m.fl. Det foreligger pr. i dag ingen kjente planer.

Status: Ny

LU-77 Ferdselsvei. Kongeveien Skjærpe – Hågåslia.

Klassifisering: 4A

En del av den gamle rideveien gjennom Lund. «Røvarhåla» i Hågåslia er en viktig del av samme anlegget. Fine steingarder langs hele traseen. Anlegget er stort sett i god stand, men ligger farlig inneklemt i byggefeltet og er derfor stadig utsatt for ødeleggelse. Utsatt for en del avfall og fyllinger midt på. Rideveien bør sees på som en ressurs i området. Fin turvei/gangvei gjennom byggefeltet. Veien inngår nok som et automatisk fredet kulturminne. En antar den er fra middelalderen.

Status: Uendret, men industriområde på Holamoen. Delvis gruset av kommunen og sikret i reguleringsplan.

Stasjonsveien kulturmiljø.

I Stasjonsveien finner vi i dag en av de store utfordringene når det gjelder bygningsvern. I sørenden av gata har tre eiendommer forbilledlig blitt renovert av eieren. Bygningene har fått tilbake sitt gamle stiluttrykk samtidig som de er modernisert. På mange måter revitalisert som næringsbygg.

Resten av gata ser ”sliten ut” og renovering skjer uten mål og mening. Antagelig også uten byggetillatelse. Det har kommet forslag om en ny sentrumsplan av sentrale politikere. Kulturminnekomiteen mener at det bør legges føringer for hvordan Stasjonsveien skal se ut. Vi mener at når bygningene renoveres bør boligdelene i 2. etasje få tilbake sin opprinnelige arkitektur. Butikkdelen på gateplan får mer leve sitt eget liv der målet blir å skape ny aktivitet, men med kvalitet i høysetet. Det betyr at det bør legges føringer inn via en reguleringsplan/sentrumsplan. Gjerne som en hensynssone med formål bevaring med egne bestemmelser. Moi stasjon er selve ”katedralen” og det viktigste bygget. Man skal heller ikke undervurdere Lundetun som et eksempel på 1970-tallets modernisme. På mange måter er alle bygningene viktige og danner det som skal være ”paradegaten” i Stasjonsbyen Moi.

LU-78 Bolighus i Sentrumsgata. Gnr. 24, bnr. 45 ”Fredheim”.

Klassifisering: 1B

Beskrivelse:

Jugendhus med liggende kledning og tegl på taket. To kvister mot Stasjonsveien.

Tilstand:

God stand. Godt vedlikeholdt. Autentiske vinduer mot gata.

Vurdering:

Et viktig hus i gatebildet. Det har også veldig fine stiltrekk med kvister og vinduer mot gata.

Status : Nytt tak, betongstein.

LU-79 Bankbygget -hjørnebygg. Gnr.24, bnr.36

Klassifisering: 3B

Beskrivelse:

Dette er en av bygningene i Stasjonsveien som gir Moi sentrum et klart bypreg. Opprinnelig var den bygd i rød murstein. Den er nå pusset over. Huset hadde krysspøstvinduer. Hovedinngangen var på hjørnet mot sør. Etasjeskiller. Huset er bygd i 1905.

Tilstand:

Det har skjedd en del forandringer på utvendige detaljer. I hovedtrekk er huset i god stand.

Vurdering:

Dette er kanskje den viktigste bygningen i hele gateløpet. Bygd i tidens ånd, med sterk jugendpreg.

Det er et hjørnebygg som ligger ut mot plassen. Samlingspunkt før og nå. Må tas vare på.

Status: Renoverert i god stand

LU-80 Moi kafe og pensjonat. Gnr.24, bnr.60.

Klassifisering: 3 B

Flott jugendhus. Liggende kledning og skifer på taket. I kjelleren var det tidligere offentlig bad med to dusjrom, - i alt to badekar og 8 dusjer. Seinere har det vært butikk for elektriske artikler. (S.O.

Salvesen og Sønnico.)

Tilstand:

God stand. Gatedelen er ombygd til butikk.

Vurdering:

Huset har en spennende historie og er viktig i gatebildet.

Status: Nye vinduer i feil stil.

LU-81 Stenbergs kafe og pensjonat. Gnr. 24, bnr. 67 ”Rosenborg”.

Klassifisering: 3B

Beskrivelse:

Jugendhus med nyklassisistisk preg. Liggende kledning.

Tilstand:

God stand. Spesielt interessant pga. det er autentisk også innvendig. Fra hotelltiden.

Vurdering:

Det best bevarte hus i Stasjonsveien med en meget viktig historie.

Status: Huset er under ombygging. Står i fare for å miste mye av sitt autentiske preg.

LU-82 Bondeheimen. Gnr.24, bnr.70.

Klassifisering: 3B.

Beskrivelse:

Pensjonat og kafe. Nyklassisisme. Huset viser tydelig de antikke forbildene med fine søyler.

Beskrivelse:

Bærer preg av mangel på overflatevedlikehold. En del terrasser og verandaer bryter med helheten.

Vinduer er skiftet.

Vurdering:

Viktig hus for gatebildet. Et av få eksempler innen denne stilkategori i Lund.

Status: Uendret, generelt forfall.

LU-83 Skåland Møbelfabrikk Gnr. 24, bnr. 218

Klassifisering: 2A

Betongfabrikk med eternittak. Stort sett bra stand utvendig og innvendig.

Dette er den eneste møbelfabrikk som er igjen av denne typen. Motor og produksjonslinjen er

intakt. Med tanke på den store møbelproduksjonen i Lund, bør fabrikkens vernes på sikt.

Lunds eneste bevarte møbelfabrikk der interiøret er intakt og særdeles interessant.

Status: Forfall. Fabrikkens bør ha hovedfokus med tanke på Moie møbeltradisjoner.

LU-84 Moie stasjon. Sefrak 1112/105/003.

Klassifisering: 3A.

Beskrivelse:

Karakteristisk jugendbygning. De fleste vinduer er bevart. Anlegget består av hovedbygning, toalettanlegg mot sør og lagerbygg mot nord. Alle husene har beholdt arkitekt Dues jugendpreg fra 1904. En del forandringer har skjedd. Blant annet har hovedinngangen blitt flyttet fra sørsiden til østsiden. Innvendig er venterom og trapperom best bevart. Dører og paneler er autentiske.

Tilstand:

Bygningene er stort sett godt vedlikeholdt. Det er satt inn feil vinduer med aluminiumssprosser mot sør i ekspedisjonsavdelingen.

Vurdering:

Bygningen står på NSBs egen verneplan. Den har fått Lund kommunes bygningsvernpris. Moie stasjon er en av de mest særpregede på hele Sørlandsbanen. Den er et kulturminne av nasjonal karakter. Bygningene bør fredes..

Status: Både hovedbygning og toalett flott renoveret i 2012. God tilstand. Maskinhus ble renoveret med enkelte uheldige utskiftninger.

LU-85 Store Moie Bro.

Klassifisering: 4A, *Bør vurderes som hensynsone for bevaring i forbindelse med en sentrumsplan.*

Beskrivelse:

Steinhvelvbru fra 1844. Lengde ca. 30m. Lysåpning 14,3 m. Bredde opprinnelig 4,6m. Renoveret i

1852, 1947(bredden utvidet med tverrgående betongbjelker) og 1997. En del av Vestlandske Hovedvei, seinere E-18.

Tilstand:

Restaurert av Statens Vegvesen i 1997.

Vurdering: Et meget viktig kulturminne. Den er en av de største steinhvelvbruene i Norge og bør fredes.

Status: Dekke renoveret. Slitasje på rekkverk og belysning. Brokar mot øst skadet ved storflommen i desember 2015.

LU-86 Moi lille bro.

Klassifisering: 4B

Beskrivelse:

Steinhvelvbru fra 1844. Ligger ved Rimi over ”Brekkebekken”. Et godt skjult kulturminne som svært få vet om.

Tilstand:

Har fått nytt veilegeme og rekkverk. Er kun synlig fra sør.

Vurdering:

Kan ha et framtidig potensiale, hvis man ikke velger å legge hele ”Brekkebekken” i rør.

Status: Uendret

LU-87 Steinmur ved ”Godsen”, Moi stasjon.

Klassifisering: 4A.

Beskrivelse:

En praktfull mur i kilt stein, som vitner om jernbanearbeidernes enestående dyktighet. Ligger midt i Moi sentrum. Bygd 1904 – 1907 ?

Tilstand:

Meget god stand.

Vurdering:

Hvis noen steinmur i Lund skal tas vare på, bør det være denne. Det finnes mange av dem. Dette er en av de største og ligger midt i sentrum.

Status: Uendret

Eikeland – Lundheim

LU-88 Lundheims gamlebygg med anneksskogstue. Gnr.26, bnr.1

Klassifisering: 2B.

Beskrivelse:

Moi Turisthotell bygd i 1911. I dag internat for Lundheim Folkehøgskole. Gammel gåsedam fra 1700-tallet. Fin frukthage fra begynnelsen av dette århundre.

Tilstand:

Gjennomgått svært omfattende ombygginger både utvendig og innvendig. Nye vinduer. En hel etasje fjernet. Storstua er i best stand.

Annekset er svært autentisk utvendig. Større forandringer innvendig, der blant annet et bjelkelag er skåret av for å gi plass til gymsal

Status: Uendret. Annekset er revet.

Lund Prestegård.

Lund prestegård er i store trekk regulert til *spesialområde bevaring*. Det gjelder hele området fra badeplassen ved Nygård opp mot museets frukthage og husmannsplassen Haien. Her er egne reguleringsbestemmelser. For kirkegården gjelder egne bestemmelser og egen samarbeidsavtale mellom fellesråd og Lund kommune. Det er også regulert et kloakkrenseanlegg på enga rett nord for Lund Prestegårds steingjerde. Kulturminnekomiteen mener at denne plasseringen er svært uheldig.

LU-89 Prestegårdsbygningen. Gnr. 25, bnr 1. Sefrak 1112/103/001.

Klassifisering: 1A – *fredet ved enkeltvedtak 8/11 1991.*

Beskrivelse:

Bygd i 1776/79 av sokneprest Lassen. Restaurert i 20-årene og sist i 1993. Stående kledning. Ny DAN-tegl på taket. Bygningen hadde tidligere inngang også mot øst. Denne er fjernet.

Empirebygning.

Tilstand:

Godt vedlikeholdt etter den siste rehabiliteringen i 90-årene. Litt forfall i sideinngang og tilbygg/veranda mot sør.

Status: Lider av dårlig vedlikehold. Ny garasje er godkjent og satt opp.

LU-90 Stabbur Lund Prestegård. Gnr. 25, bnr 1. Sefrak 1112/103/004

Klassifisering: 1A, – *fredet ved enkeltvedtak 8/11 1991.*

Beskrivelse:

Bygd i samme tidsrom som hovedbygningen. Laftet. Fikk kledning og klokketårn ca. 1973.

Tilstand:

Vølt samtidig med hovedbygning og i god stand.

Status: Uendret

LU-91 Løbygning – Lund Bygdemuseum. Gnr. 25, bnr 1. Sefrak 1112/103/002.

Klassifisering: 1A – *fredet ved enkeltvedtak 8/11 1991.*

Beskrivelse:

Løa er bygd i begynnelsen av dette århundre. Har fått en ekstra etasje. Stående kledning. Bygningen er vølt utvendig i perioder etter 1976. Låvebru mot prestegården er fjernet. Fikk nytt tilbygg mot nord i begynnelsen av 1980-årene. Nytt tilbygg oppå det andre tilbygget i 1994-95.

Tilstand:

Godt vedlikeholdt. En del dårlig takstein spesielt mot sør er et tiltagende problem. Garasje mot øst er dårlig vedlikeholdt.

Status: Bygningen har fått nytt arkivbygg mot øst. Godkjent.

LU-92 Lund kirke. Gnr. 25, bnr 1.

Klassifisering 6A-*listeført.*

Beskrivelse:

Bygd i 1804. Vigslet 1812. Empirekirke. Meget gammel gravkjeller under koret fra tidligere kirke. Bygd delvis av eldre materialer. Gjennomgikk en større vøling på midten av 30-tallet.

Tilstand:

I god stand. Nye vinduer i hele bygget.

Status: Nytt tak i 2005 og 2015. Kirken fikk nå også ny takstein. (Victorian) Vøling av vegger i forbindelse med maling.

LU-93 Husmannsplassen "Haien" – våningshus. Gnr. 25, bnr 1. Sefrak 1112/103/004.

Klassifisering: 1A. *Spesialområde bevaring.*

Beskrivelse:

Lite midtgangshus. Tegltak. Skud mot nord. Stående kledning. Bygd i 1860.

Tilstand:

Godt vedlikeholdt. Ble vølt i midten av 1980-årene. Brukes til utstillinger.

Status: Det trengs full overhaling! Kledning og en del dårlige vinduer.

LU-94 Husmannsplassen "Haien" – Løe. Gnr. 25, bnr 1. Sefrak 1112/103/005.

Klassifisering: 1A. *Spesialområde bevaring.*

Beskrivelse:

Typisk løe bygd i reisverk og med grunder ca. 1860. Typisk dalane-stil med høytrev og kornrev.

Skud mot nord.

Tilstand:

Godt vedlikeholdt. Skud mot nord trenger nytt tak.

Status: Det skal legges ny strøm og varslingsanlegg i 2015-16

LU-95 Kvernhus husmannsplassen "Haien". Gnr. 25, bnr 1. Sefrak 1112/103/007.

Klassifisering: 1B heves til 1A, *Spesialområde bevaring.*

Beskrivelse:

Lite, laftet kvernhus flyttet fra Skåland i slutten av 1970-årene.

Tilstand:

Var i 1998 i så dårlig stand at kverna ble gitt vernekledning og nytt tak.

Status: Trenger ny slå og kadl. Selve kverna i god stand

LU-96 Fjellhaug bedehus. Gnr. 25, bnr 1.

Klassifisering 6B. *Spesialområde bevaring.*

Heskestad Bedehus som ble flyttet fra Eide i 2013. Brukes som møtelokale for Lund Bygdemuseum og Kulturbank.

Status: Ny

Moisgården

Her finnes noen av de eldste hus i Lund. Men på gården Moi finnes også de største utfordringene. Her er også Lunds eneste spesialområde med formål bevaring med private hus. Skal litt av Mois historie bevares blir i alle fall oppfølging i dette spesialområdet helt sentralt. Regelverket er klart og ligger der. Men det må håndheves.

LU-97 Peder Moi-huset. (Jøelsenhuset) Gnr. 27 bnr. 1 Sefrak 1112/104/024.

Klassifisering: 1A, *Spesialområde bevaring.*

Svært høyt, laftet hus. Midtgangshus med svål i reisverk på baksiden. Har også bryggerhus og sauefjøs.

Huset er autentisk innvendig, svært få forandringer. Fullt møblert slik det ble forlatt. Bygd i 1634. Kommunen har avtale om bruk fram til år 2000. Viktig å få fornyet denne avtalen med tanke på visning for allmennheten.

Huset gjennomgikk en grundig rehabilitering i 1996. Det ble da skiftet kledning. Huset er i svært god stand.

Huset har høy alder og autentisitet. Ligger i spesialområdet og må bevares.

Status: En del forandringer innvendig og på eldhus. Saueflor ombygd/revet? Rammet av flom 2015. Dendronologisk prøve kunne ikke bekrefte den høye alder. Prøvene utført 2002 Helge Paulsen ble datert tidligst vinterhalvårene 1813 - 20.

LU-98 Gårdstun på Skulevold med fabrikk. Gnr. 27, bnr.2 Sefrak 1112/104/029.

Klassifisering: Våningshus/tun 1B. Fabrikk 2A. Det siste dreieri i Lund.

Meget flott og stort midtgangshus. Antagelig bygd ca. 1850 av rokkedreier Jonas Andreassen. Det var dreiekammer i huset før. I 1913 ble det satt opp en fabrikk der kjevler var hovedproduksjon, J. Andreassen Moi Dreieforretning.

Det finnes ei løe som er i bruk. Huset er bebodd og i god stand. Det foreligger planer om isolering og ny kledning. Fabrikken er kledd med plater. Den er fremdeles autentisk med maskiner og verktøy

Tunet er bevart i sin helhet. Fabrikken er den eneste med fullt utstyr som er igjen i Lund.

Status: Løe er i forfall.

LU-99 Lensmannsgården Moi. Gnr. 27, bnr.4 Sefrak 1112/104/019/020/021.

Klassifisering: 1A. *Spesialområde bevaring.*

Stort laftet trehus der lensmann og post har holdt til i alle år. Huset er bygd på 1700-tallet. Den østlige stuen skal være flyttet med lensmann S. Salvesen fra Eikeland. Det er gjort svært få forandringer. Det ble gravd ut kjeller rundt århundreskiftet slik at huset nå står høyere opp fra marken enn før. Det er arrest, bu og kålrabi-jordkjeller på gården. Den gamle veien til Eikeland er også et flott kulturminne. Stedet brukes til ferieformål. Hovedhuset er i god stand. Det ble satt i nye vinduer etter gamle mål i 1996. Betongstein på taket trekker ned. Arresten og bua er i dårlig stand. Det foreligger planer om utbedringsarbeider. Stedet har høy alder og autentisitet. Gårdens viktigste funksjon som lensmannssete og postkontor er også viktig. Ligger i spesialområde i dag.

Status: Uendret. Rammet av flom 2015. Antagelig det best bevarte anlegg i Moi sentrum – fredningsverdig.

LU-100 Rolvsengården. (Tønnesenhuset) Gnr. 27, bnr. 7 Sefrak 1112/104/024.

Klassifisering: 1A. *Spesialområde bevaring.*

Opprinnelig midtgangshus temmelig likt Peder Moi-huset. Seinere ombygd i sveitserstil. Etter det har lite blitt forandret. Den nordre stua skal være fra 1633 og kanskje Lunds eldste bolighus. Huset er i relativt god stand. Det har imidlertid vært noen lekkasjer i den siste tiden. Skadeomfanget er ukjent. Kledningen er råtten ned mot mur. Dette er forsøkt vølt.

Dette huset ligger også spesialområdet og er svært viktig med tanke på den høye alderen.

Status: Forfall. Rammet av flom 2015. Dendronologisk prøve kunne ikke bekrefte den høye alder. Prøvene utført 2002 av Helge Paulsen ble datert tidligst vinterhalvåret 1835-36.

LU-101 Bolighus på Skulevold med liten fabrikk. Gnr. 27, bnr. 8. Sefrak 1112/104/028.

Klassifisering: Huset 1B. Fabrikk 2C

Beskrivelse:

Etter rokkedreier Axel Jonassen og møller i "Kvednfossen", Jonas Axelsen Moi. Laftet trehus bygd før 1880. I fabrikken ble det laget sponkorger for bær etc. Huset er i god stand og godt vedlikeholdt. Vinduer er skiftet. Eternitt på taket. Huset er en del av det samme miljøet som foregående.

Status: Bolighuset er revet. Lite bevart i fabrikken. Nedklassifiseres.

LU-102 Gård med bolighus og løe. Gnr. 27, bnr. 9 Sefrak 1112/104/022

Klassifisering: 1B. *Spesialområde bevaring.*

Laftet midtgangshus. Rokkeverksted i kjelleren. Løe som var i bruk i 1980-årene. God stand både på huset og løe. Utskiftet vinduer. På bygg mot vest. Det har skjedd en del forandringer på huset, men huset er en viktig del i spesialområdet.
Status: Uendret. Søkt flyttet 2015.

LU-103 Jakobsenhuset, Moi. Gnr. 27, bnr. 17. Sefrak 1112/104/1017.

Klassifisering: 1B.

Huset er bygd ca. 1880 av butikkeier Aksel Salvesen. Huset har en interessant historie. Her hadde blant annet Gursli gruver sine kontorer. Huset er bygd i sveitserstil med mange fine detaljer spesielt på kledning og mur. Vinduene er skiftet ut. Det er gjort en del innvendige forandringer på bærende konstruksjoner. Huset ligger i området foreslått til spesialområde og bør absolutt tas vare på.
Status: Uendret Kommunen selger huset 2015.

LU-104 Bolighus Moi. Gnr. 27, bnr. 25. "Sara Skei-bakken".

Klassifisering: 1C.

Lite, laftet trehus. Original kledning, ellers er vinduer og tak skiftet. Bygd ca. 1912. Huset er i god stand.

Status: Uendret

LU-105 Chr. A. Moi Kunsttreiere A/S. Gnr. 27, bnr. 33.

Klassifisering: 2B

Beskrivelse:

Dreieri for kjevler, lamper, leketøy med mer. Var opprinnelig rokkefabrikk. Utstyret ble flyttet opp fra "Døset" da den gamle rokkefabrikken ble revet. En god del opprinnelig utstyr innvendig. Begynnende forfall. En viktig del av det gamle rokkedreingsmiljøet på Moi. En del leketøy er bevart.

Status: Revet/brent som brannøvelse.

LU-106 Bolighus på Skulevold. Gnr. 27 bnr. 51. Sefrak 1112/104/027.

Klassifisering: 1B.

Beskrivelse:

Her bodde hjulmaker Laurits Rødland og rokkedreier Tobias Moi. Laftet trehus, bygd ca. 1880. Huset er i god stand, men det har skjedd en del forandringer. Blant annet er vinduene skiftet ut. Det er eternitt på taket. En god del av samme miljøet som foregående.

Status: Nytt tak, ny kledning og vinduskopier. Støtte fra kommunen.

LU-107 Bolighus Moi. Gnr. 27, bnr.53 Sefrak 1112/104/018.

Klassifisering: 1B

Bygd i 1899 av bedriftseier Anton Steinberg i sveitserstil. Mange fine detaljer på kledning og belisting. Det har foregått en ombygging der hovedinngangen ble snudd mot baksiden. I tillegg ble det tatt bort en del spir under en takreparasjon i 1997. Betongstein på taket. Huset ser ut til å være i bra stand. Brukes som bolig i dag. Et av de beste eksempler på sveitserstil

Status: Renovert av ny eier. Kommunen leier huset.

LU-108 Bolighus med uthus. Gnr. 27, bnr. 64 Sefrak 1112/104/025.

Klassifisering: 1C

Hus etter rokkedreier og smed Kristian Henriksen Sætra. Laftet, hvitt trehus bygd i 1878. Huset er i god stand . Vinduer og tak er skiftet.

Status: Uendret.

LU-109 Gammel vei, Moi-Solli. Fellesmark

Klassifisering: 4A

Svært gammel ferdselsvei med mange gamle kulturminner. Området er et av Moi`s viktigste turområder. Langs stien finnes tufter etter, støler, sommerflorer, gjeterskrift, steinbruer og uteløer. Viktige kvaliteter som må bevares. Klovsteinen er et viktig turmål og lokal attraksjon.

Status: Uendret

LU-110 "Kvernfossen" kulturmiljø. Gnr. 27. Flere bruk.

Klassifisering: 2A.

Beskrivelse:

Mølle fra forrige århundre med overfallshjul, kadl, "paternosterverk", to tørker og slipestein.

Kraftstasjon som ga 60 kW. Bygd i 1911. Slipestein. Tufter etter tre kvernhus og et ukjent byggverk som sannsynligvis har vært drevet av underfallshjul.

Anlegget er i god stand etter en rehabilitering som startet i 1996.

"Kvernfossen" fikk midler fra "Aksjon Vannmiljø", fra fylkeskommunen og fra Lund kommune.

Det har blitt investert store beløp i restaurering av anlegget og oppføring av nye vannrenner, nytt overfallshjul til mølla, låvebru, bru til kraftstasjonen, reparering av tak på kraftstasjonen etc.

Neste fase som skal settes i gang sommeren 1999 er innvendig restaurering av mølla, oppsetting av grind og informasjonstavle. Dette vil bli utført ved hjelp av midler fra fylkeskommunen og Lund kommune.

Det er inngått en avtale mellom de 7 eierne i "Kvernfossen"-området og Lund kommune som sikrer bruk av området for allmennheten. Samtidig gir avtalen mulighet for visning også av den nye kraftstasjonen etter avtale med eierne. Anleggene i "Kvernfossen" har regional interesse.

Status: Bygninger i god stand. Vannrenna dårlig. Bygningene trenger vedlikehold. Rammet av flom 2015.

LU-111 «Pinkesteinen».

Klassifisering 4A

Veiminne/bauta som står ved gammel riksvei på Skulevold nær adkomsten til Kvernfossen. I steinen er hugd inn JFH 1797. Johan Friedrich Hammrich. Denne steinen er antagelig et minne om når veien ble bygd her. I tillegg hefter det et gammelt sagn om gården Moi til denne bautaen.

Status: Ny

LU-112 Statens aureklekkeri ved Moisåna.

Klassifisering: 2C

Murhus brukt av Ludvig Eike for klekking av aureyngel for salg. Anlegget er dårlig vedlikeholdt.

Knuste ruter.

Status: Uendret

Nysted med Hammeren kulturmiljø.

Det blir viktig å bevare bypreget og gateløpet på Nysted. I fylkets kulturminneplan var dette høyt prioritert. I 1996 ble det arbeidet for å spesialregulere Nystedgata til bevaring. Man nådde ikke fram av forskjellige årsaker. Mye har skjedd siden da. Ett hus er borte. «Huset i Svingen» er satt i stand. Det ser ut til å være en økt forståelse for kulturminnevern. Ny vei er kommet slik at trafikken gjennom Nysted er redusert betraktelig. Som i Stasjonsveien, blir det viktig å bevare gateløpet med de gamle bygningene, sørge for ny utvikling. De fleste bygningene er derfor foreslått i klasse B. I forbindelse med en ny sentrumsplan bør det lages reguleringsbestemmelser, for en del hus, der intensjonen er at man bør tilstrebe at det opprinnelige eksteriøret bevares/tilbakeføres når tiltak skal gjennomføres. Skifte av vinduer, kledning, ytterdører er viktigst.

LU-113 Bolighus Nysted. "Steinhuset". Gnr. 27, bnr. 5. Sefrak 1112/104/001.

Klassifisering: 1B

Beskrivelse:

Det eldste huset på Nysted. Er med i fylkets kulturminneplan. Huset skal være bygd i første halvdel av 1700-tallet. Huset var opprinnelig litt høyere. Her bodde Andreas Dahl som fikk bevilling som gjestgiver og seinere landkremmer. Huset var også skyss-stasjon. Huset har gått under navnet Stenuhuset etter døtrene til Stener Svensen Skåland som flyttet inn her ca. 1875.

Tilstand:

Autentisk kledning. Huset har fått nye vinduer og hollandsk tegl på taket. Huset er i meget god stand. En del forandringer innvendig. Uthus bygd i 1920.

Status: Uendret

LU-114 Bolighus på Nysted. Gnr. 27, bnr. 11. Sefrak 1112/104/002.

Klassifisering: 1B.

Beskrivelse:

Fint, laftet trehus bygd i 1875 i følge Norges Trehusbebyggelse. Liggende kledning, kvist og inngang fra gaten. Sveitserpreg. Har tilhørt snekker og rokkedreier Teodor Tronvik Nysted.

Tilstand:

Mange fine detaljer utvendig. God stand. Har fått nye vinduer og nytt tak. Tilskudd fra kommunen til taket.

Status: Uendret

LU-115 Bolighus Hammeren tidligere Salvesens hotell. Gnr. 27, bnr. 12. Sefrak 1112/104/012.

Klassifisering: 2B

Beskrivelse:

Huset er bygd av S. O. Salvesen d.e. , grunnlegger av Moi Snelle og Dreiefabrikk i 1874. Det er laftet og var opprinnelig et vanlig midtgangshus. Ble ombygd med tilbygg mot øst og vest i forbindelse med starten av Salvesens Hotell ca. 1905. Huset har trekk av sveitserstil. Det er også et eldre uthus med verksted på gården. Originale vinduer i 1. etasje.

Tilstand:

Betongstein på taket. Nye vinduer i 2. etasje. En del forandringer i inngangspartiet. Større altan.

Vurdering:

Bør vurderes sammen med Nysted-området.

Status: Uendret

LU-116 Bu på Gnr. 27, bnr. 12. Sefrak 1112/110/010.

Klassifisering: 1A

Beskrivelse:

Meget gammelt hus laftet i grovt kilehogd tømmer. Lafteteknikken vitner om høy alder. Det kan være snakk om ei middelalderbu. Bua har opprinnelig kommet fra Moisgården. Ble så flyttet til Nedre Stranda der Røilands hus står i dag. Var der del av et lite bolighus. Ble så reist på nåværende plass av Kristoffer Salvesen i 50-årene. Årstallet 1598 er hogd inn i den ene gavlen.

Tilstand:

Tømmeret bærer preg av å være flyttet og har en del råteskader. Det er lagt nytt tak med gammel tegl. Bua er tjæret.

Vurdering:

I tråd med antatt alder snakker vi her antagelig om det eldste trehus i Lund. Huset må tas vare på.

Status: Ny kledning i osp og vinduer. SMIL-midler. I forbindelse med at Helge Paulsen i 2002 utførte dendrokronologiske undersøkelser i Lund fikk han befare dette huset. Han mente ut fra sin erfaring med lafta hus at bua var av meget «alderdommelig type». Prøve ble ikke tatt.

LU-117 "Huset i Svingen" . Gnr. 27. bnr. 14. Sefrak 1112/104/014.

Klassifisering: 2B.

Beskrivelse:

Huset er antagelig flyttet fra lenger nede på Nysted i 1860-tallet. Det skal være en part i den tidligere kapteinsgården på Nysted. Seinere har det vært forskjellig slags virksomhet i huset. Butikk, pølsemakeri og mye mer. Det er i dag fullrenovert til fritidsbolig.

Tilstand:

Meget god stand. Det ser i dag slik ut som det var i 1890, dvs. før det fikk sitt butikkpreg.

Vurdering:

Huset har fått betydelig støtte fra kommune og fylkeskommune i tillegg til stor innsats av eier. Det bør tas vare på. Det fikk Lund kommunes bygningsvernpris i 1997.

Status: Uendret

LU-118 Stolfabrikken nå "Fossekalen". Gnr. 2, bnr. 15. Sefrak 1112/104/018.

Klassifisering: 2B.

Beskrivelse:

Dette var Moi Snelle og Dreiefabrikk, bygd i 1874, som Norges første møbelfabrikk. Fikk navnet Moi Stolfabrikk rundt 1906. Drev fram til 1978 med møbelproduksjon. Bygningen er eksteriørmessig slik den ble bygd opp etter brannen i 1923. Innvendig renoverert til skole. Kjelleretasjen er mest inntakt. Her må nevnes en flott gammel kraftstasjon.

Tilstand:

I god stand.

Vurdering:

På tross av store forandringer gjennom de siste 20 år, dokumenterer fremdeles bygningene industri og kraftproduksjon i Moi sentrum.

Status: Nytt tak og renoverert utvendig. Godkjent fasadeendring mot sør og vest som enda ikke er fullført. Nye virksomheter.

LU-119 Bolighus på Nysted. Gnr. 27, bnr. 18. Sefrak 1112/104/005.

Klassifisering: 2B

Beskrivelse:

Huset er i sveitserstil med stående kledning i gavl og liggende nede. Det er blitt påbygd en kvist midt på. Trapp og hovedinngang har blitt flyttet til baksiden. Her drev Olav Elve med varetransport blant annet for "Nøkken". Seinere kom telegrafstasjon og seinere igjen frisør.

Tilstand:

Huset er i god stand. Det har fått nye vinduer. Nåværende eier skifter for tiden inn nye vinduer med faste sprosser.

Status: Ombygginger i nyere stil.

LU-120 Bolighus, verksted og butikk "Fjellheim". Gnr. 27, bnr. 19 –39. Sefrak 1112/104/003.

Klassifisering: 2B

Beskrivelse:

Her var Lunds første meieri. Det ble også drevet butikk her i flere etapper. Karl Klausen drev bilverksted og transportfirma/taxi i lagerbygningen. Før det var den brukt av Gursli Molybden A/S.

Tilstand:

Huset har fått eternittkledning og nye vinduer.

Status: Revet, nytt bygg er kommet opp.

LU-121 Våningshus på Hammeren. Gnr. 27, bnr. 20. Sefrak 1112/104/011.

Klassifisering: 1B

Beskrivelse:

Tidligere sveitserhus som er blitt påbygd en etasje. Har vært ordfører A. Salvesens hus. Antagelig bygd ca. 1880. Seinere kommunehus og helsehus m. m.

Tilstand:

Nåværende eier i gang med renovering i gammel stil. Godt vedlikehold av siste eier. Det foregår nå utskifting av vinduene som var satt inn av Lund kommune.

Vurdering:

Bør sees i sammenheng med Nysted-området.

Status. Uendret

LU-122 Butikk og bolighus. Henriksen. "Hammeren". Gnr. 27, bnr. 23. Sefrak 1112/104/015.

Klassifisering: 2B.

Beskrivelse:

Et meget stort hus bygget rundt århundreskiftet. Her har det vært butikk lenge. Først kom Jonas Sandstøl, seinere Tobias og Karl Henriksen. Beliggenheten er orientert mot Moi Bro. Mot sør står også den gamle hestestallen som i dag brukes som butikk. Det står også ei bu på eiendommen.

Bokseren Peter Olai Sanstøls heim.

Tilstand:

Huset er i god stand. Det har fått nye vinduer. Hestestall og hovedhus knyttes sammen av et nyere bygg.

Vurdering:

Huset har alltid vært butikk , og det bør legges til rette for fortsatt drift. En viktig del av Nysted.

Bider gateløpet sammen.

Status: Uendret

LU-123 Butikkbygningen "Berghøyden" på Nysted. Gnr. 27, bnr. 24. Sefrak1112/104/006.

Klassifisering: 2B

Beskrivelse:

I denne bygningen ble det drevet bakeri i starten av dette århundre. Seinere kom det forskjellige slags butikker. I en mannsalder drev Sverre Andreas og Laurits Hansens fiskebutikk her.

Tilstand:

Det er skiftet vinduer i hele bygningen. Ellers i god stand.

Vurdering:

En av de sentrale bygningene på Nysted.

Status: Uendret

LU-124 Bolighus "Bergheim" på Nysted. Gnr. 27, bnr. 28. Sefrak 1112/104/103.

Klassifisering: 1B

Beskrivelse:

Oppført i 1895 av laftet tømmer. Kvist midt på huset. Ble brukt som pensjonat av Steinberg i en periode i begynnelsen av århundret. Så ble nytt hotell bygget i Stasjonsveien. Hengekvist.

Tilstand:

Huset er i god stand og har mange autentiske detaljer. De fleste vinduer er skiftet ut. Innvendig er lite forandret. Det står også et vedhus/utedo og et høsehus på bruket.

Status: Uendret

LU-125 Bolighus tidligere Høiens hotell, "Høiborg". Gnr. 27, bnr. 32. Sefrak 1112/104/107.

Klassifisering: 2B

Beskrivelse:

Hovedbygning er oppført i 1900 delvis i reisverk. Ble brukt som hotell en periode.

Tilstand:

Vinduer er skiftet. Nytt tak. Ellers i god stand.

Status: Uendret

LU-126 Bolighus Gnr. 27, bnr. 38. Sefrak 1112/104/009.

Klassifisering: 1C.

Beskrivelse:

Gammelt sveitserhus. Et fint gammelt uthus ligger på framsiden.

Tilstand:

Renvert med en del dyptgripende forandringer. I god stand.

Vurdering:

Huset har gjennomgått store forandringer. Selv om vi foreslår laveste kategori, vil vi peke på at det ligger som en del av den gamle trehusbebyggelsen i sentrum. Uthuset er kanskje spesielt viktig i denne sammenheng.

Status: Uendret

LU-127 Thor Egeland's Møbelfabrikk Nysted Eikland. Gnr.26, bnr.2

Klassifisering: 2C.

Beskrivelse:

Den nyeste møbelfabrikk på Moi. Den er ennå utstyrt med maskiner.

Tilstand:

I god stand.

Vurdering:

Fabrikken er en viktig del av Mois industrihistorie. Den er en av to fabrikker som ennå eksisterer med utstyr.

Status: Fabrikken er fullrenovert for nye formål og mistet historisk interesse.

Osen.

LU-128 Gammel gårdskvern. Gnr.28, bnr.1. Sefrak 1112/104/041

Klassifisering: 1A

Beskrivelse:

Laftet med utvendig kledning. Kledningen er festet med treplugger. Tegl på taket. Huset ligger bare 25m nedenfor E-39. Slågen avskjæres av veien.

Tilstand:

Et meget flott kvernhus. Gavlene er dårlige. Kadlen er i fin stand. Slågen er borte. Begynner å vise tegn til forfall. Kanskje det best bevarte kvernhus i Lund.

Vurdering:

Huset er i sjelden god forfatning med full innredning. Eieren Per Bjarne Kjørberg er positiv til bevaring og har gitt muntlig tilsagn om at huset kan flyttes til Kvednfossen. E-39 gjør at slik flytting er aktuell. Det kan antagelig flyttes med kran i hel tilstand. Alder ca. 1850.

Status: Restaurert Grøssfjell med SMIL-midler. Gjengroing et problem.

Skjeggstad

LU-129 Gårdstun på Skjeggstad. Gnr. 29, bnr. 1. Sefrak 1112/104/031,032,033

Klassifisering: 1B.

Beskrivelse:

Tun med fint våningshus fra 1850. Midtgangshus. Løe som i følge muntlig tradisjon skal være meget gammel. Delvis laftet, reisverk og grindbygning i tradisjonell byggeskikk. Saueflor.

Tilstand:

Hele anlegget framstår i god stand. En del små endringer på hovedhuset. Enkelte vinduer er skiftet ut.

Vurdering:

Helhetlig anlegg. Små forandringer.

Status: Løe og saufloor flott restaurert. Huset har fått nye danske vinduer. SMIL-tilskudd til løa.

LU-130 Våningshus Skjeggstad. Gnr. 29, bnr. 4. Sefrak 1112/104/036

Klassifisering: 1B ned til 1C

Beskrivelse:

Lite midtgangshus. Meget autentisk. Tett ved E-39. Yngre driftsbygning.

Tilstand:

Stort sett i god stand. Ingen eller små forandringer.

Status: Renovering uten hensyn til bevaring. Nedklassifiseres.

LU-131 Jernbanebrakke – forsamlingshus Skjeggestad, Gnr. 29, bnr. 7

Klassifisering: 3B

Beskrivelse:

Lang, stor brakke som nå brukes som fritidsbolig. Godt bevart. Var tidligere kjent som Skjeggestad jernbanearbeideres forsamlingslokale. Bygd før krigen. Liggende kledning, autentiske vinduer og plater på taket. I god stand.

Status: Ny

LU-132 Uteløe på Skjeggestad. Gnr. 32, bnr. 5. (Gården Hove)

Klassifisering: 1B.

Beskrivelse:

Ligger på nedsiden av E-39. Lafteløe med torvtak. Meget gammel. Ble fotografert av Wilse i 1913. Galleri NOR- utlagt på internett. Løa ble satt istand med støtte fra museet i 1980-årene.

Tilstand:

Taket mot øst er nå sklidd av. Råte i laftestokkene.

Vurdering:

Meget gammel. Idyllisk beliggende ut mot Drangsdalen. Godt synlig fra E-39. Løa er i dårlig stand.

Status: Falt sammen i 2015. Denne løa har stor symbolverdi og burde gjenoppbygges.

HOVSHERAD

I Hovsherad er det få hus igjen som er aktuelle for bevaring. De viktigste områdene er på Steinberg og helt inne i Espelistøl og Indre Sandstøl. I den forrige planen var følgende områder prioritert med tanke på spesialområder:

- Husmannsplassen i Eik sentrum; Plassen.
- Indre Sandstøl og Espelistøl med ferdselsnett.

Kulturminnekomiteen mener fremdeles at særlig sistnevnte bør vurderes som hensynssone med formål kulturmiljø og friluftsliv i samarbeid med grunneier. Hvis man skal berge områdets unike kvaliteter haster det med tanke på både bygninger og kulturlandskap.

Handeland

LU-133 Driftsbygning , Gnr. 31, bnr. 8. Sefrak1112/201/011

Klassifisering: 1C

Gammel autentisk låvebygning. Svært lang bygning med høyløe, korntrév, sauefjøs og flere svåler. Bygningen skal være fra 1850. Den er delvis laftet, delvis bygd med reisverk. Steinflor.

Bygningen er stort sett autentisk og en av de siste av denne typen i Lund. Taket er lagt om. Mye bølgeblikk. Låven er nå preget av forfall. Bygningen er interessant, men er dessverre i dårlig forfatning, og det vil kreve store ressurser å sette den istand. Det gamle våningshuset er revet.

Status: Uendret. Bygningens står ennå, men i veldig dårlig forfatning.

LU-134 Gammel ferdselsvei, landskapsområde på Handeland.

Klassifisering: 4B

Veien er starten på den gamle drifteveien mellom Sirdal og Lund. Den går fint fra gården Handeland opp lia til Østrem. Vi ser flere veitraseer opp bakkene. Veien passerer tufter etter

Handelands sommerfjøs på østsiden av veien. Bru over elva. I nærheten ved fossen står også rester av en nyere kraftstasjon og sag på Handeland. Dette ble brukt etter krigen. Veien er i god stand og lite av den er ødelagt. Brua er av gammel dato. Den er blitt reparert i nyere tid. Sag og kraftstasjon står, men er i dårlig stand. Mye av maskineriet mangler. Området er ei perle med høye landskapsmessige kvaliteter.

Det er veien, brua og tuftene som må ansees som det viktigste kulturminne. Sag og kraftstasjon er etter utvalgets mening mindre interessent.

Status: Uendret

Hove.

LU-135 Kvernhus i Sageli. Gnr. 32 Fellesanlegg for en del av Hovegårdene.

Klassifisering: 1B

Kvernhuset ble renoveret en gang på 1980-tallet av blant annet Olav Hove. Innredning er ikke i stand. Slåg er borte. Laftestokkene er stort sett bra. Tufter og rester etter flere kverner synlig nedenfor kverna i bekken. Blant annet kvernsteiner.

Status: Ny

Eik.

LU-136 Tun på Eik. Gnr.35, bnr. 156.

Klassifisering: Hus 1B

Går under navnet Plassen blant lokalbefolkningen. Har tidligere tilhørt Anna og Ernst Eik som drev blikkenslagerverksted på gården. En meget idyllisk og sentralt beliggende eiendom med mange kvaliteter. Både stue, som er bygd i 1813, og driftsbygning fra 1928 står og er relativt autentisk. Bygningene er i god stand. Området ligger midt i Eik sentrum og bør tas vare på.

Status: Det er gjort en del arbeider utvendig på huset.

LU-137 Sag på Sveknes gnr. 35, bnr. 4.

Klassifisering: 1B

Har opprinnelig vært et svært saganlegg med lange renner inn til horisontal kadl. Her har det stått sag i uminnelige tider. Nå er det sirkelsag, men før var det oppgangssag. Saga ble reparert av museet i 1980-årene. I dag har hærverk knust steinen på taket og gjør at anlegget er i en bedrøvelig tilstand. Det må legges ny stein på taket og kledningen må tjæres. Slåg er falt sammen.

Et spesielt sted som brukes mye som badeplass. Det bør ha offentlig interesse å ta vare på anlegget.

Status: Forfall

LU-138 Våningshus på Eik gnr. 35, bnr. 12 – 16. Sefrak 1112/203/005

Klassifisering: 1A

Huset er et tradisjonelt midtgangshus. Det er helt autentisk innvendig. Utvendig bærer det et visst "sveitserpreg" på belisting. Dette har antagelig skjedd i forbindelse med heving av tak i 1895. Huset skal være bygd i 1750 og vært brukt som den første skolestue i Hovsherad. Forfatteren Sigbjørn Obstfelder har sin slekt herfra og feiret bryllup her. Huset har liggende kledning og tegltak. Det er fullt av gjenstander og innbo, som er samlet av tidligere eier. Huset fikk i 1990-årene nytt tak ved hjelp av Lund kommune, sysselsettingsmidler.

Stedets spesielle historie og høye alder gjør at dette er en viktig bygning i Hovsherad.

Status: Uendret

LU-139 "Amerikahuset" på Eik. «Med Åna», Gnr. 35, bnr. 24.

Klassifisering: 1B

Et lite laftet trehus. Huset har blitt flyttet noen hundre meter etter et jordras som herjet Eik. Flyttingen skal ha skjedd ca. 1870. Her bodde en stor familie som seinere flyttet til Amerika. Mange av disse har seinere besøkt gården og har minner herfra. Seinere har huset blitt brukt som verksted av Lars med Åna Eik. Mye verktøy er flyttet til museet. Huset er i god stand. Høsten 1998 var et vølingsarbeid i gang på huset. Alder på huset er ukjent, men det historiske rundt stedet er interessant.

Status: Påbygd et bislag. Huset er fullrenovert med litt støtte fra kommunen.

LU-140 Smie på gården Eik «Med Åna», gnr. 35, bnr. 24.

Klassifisering: 1B

Smia ligger ved åna. Den er bygd i betong med eternitt-tak. Den har tidligere hatt tegl. Den er fullt utstyrt med belg og grue,- klar til bruk.

Smia er i god stand og er en av de få gjenværende smier i Lund.

Status: Uendret. Planer om reovering

LU-141 Løe Eik «Med Åna». Gnr.35, bnr. 24

Klassifisering 1B

Stor løe bygd ca. 1950-tallet. Det er ei typisk «Nordheimløe» navngitt etter fylkesagronom (tekniske fag) i Rogaland på den tiden. Den er svært stor med en spesiell bukkekonstruksjon til tak. Denne konstruksjonen var vanlig på de store sambruks-løebygningene som ble satt opp før krigen. Høyden på denne løa er unik og vel verdt å ta vare på. Løa brukes i dag for det meste som lager og selskapslokale ved arrangementer. Den er viktig blant annet i forbindelse med Slåttedag og Treskofestival.

Status: Ny

LU-142 Butikk Eik, gnr.35, bnr.31

Klassifisering: 1B

Den første butikk og samvirkelag i Hovsherad. Satt i god stand. En del endringer. Sentral og viktig beliggenhet i Eik sentrum nær skolen. Brukes til utvalg ved store arrangement.

Status: Uendret

LU-143 Tun: Eikelund. Gnr. 35, bnr.36

Klassifisering: 1B.

Liten plass med hus (1910) og låve. Ser ut til å være i god stand. Har ikke vært i bruk på mange år. Et stort tre midt i låvebrua vitner om dette.

Status: Renover, nytt tak.

Kjørmo.

LU-144 Smie Kjørmo. Gnr.37, bnr.1

Klassifisering: 1B

Liten autentisk smie i tre. Godt vedlikeholdt.

Status: Ny

LU-145 Våningshus på Kjørmo. Gnr. 37, bnr. 6. Sefrak1112/203/002

Klassifisering: 1B.

Meget fint midtgangshus som etter Norges Bebyggelse skal være bygd i 1880. Bygningsantikar Kluge mente at huset er mye eldre. Huset har en eldre del mot nord. Plater på taket. Blandede kledningstyper. Svål på baksiden. Eieren planlegger rehabilitering. Søknad med anbefaling fra jordbrukssjefen i Lund og bygningsantikar Kluge har vært behandlet hos landbruksmyndighetene. Er gitt midler derfra. Søker er også gitt tilskudd fra Lund kommunes kulturminnevernmidler. Huset er i svært god stand både utvendig og innvendig. Antagelig et av de best bevarte våningshus i Hovsherad.

Status: En del påbegynt arbeid. Støtte fra Lund kommune.

Steinberg

På gårdene på Steinberg finnes et par av de mest intakte tun i Lund. Området er i tillegg rikt på fornminner. Gårdene har rike tradisjoner på rosemaling, snekkerkunst og ikke minst smiehåndtverk.

LU-146 Gårdstun "Der ute" gnr. 38, bnr. 3. Sefrak1112/202/012+013

Klassifisering: 1B

Tun med midtgangshus om sentrum. Hovedhus bygd i 1885. Fjøs, stall og låve bygd i 1924. Her finnes også andre bygninger som smie, vedhus og redskapshus. Et av småhusene skal ha meget høy alder. Husene er meget godt holdt. Dette tunet har mye til felles med det foregående. Små forandringer har skjedd i takt med tiden. Her er ikke lenger torv på takene osv.

Status: Uendret

LU-147 «Moldbakken» kulturmiljø Steinberg. Gnr.38, bnr.3

Klassifisering: 1B

Flott kulturlandskap som ligger mellom Steinbergåsen og Gudlåsen. Her er tre uteløer som alle er i brukbar stand. To av løene er laftet, den siste er av reisverkkonstruksjon. De har torvtak. To av løene ble vølt i forbindelse med et skoleprosjekt på Kiellands Minde i regi av Torbjørn Kjørmo. Den ene av disse løene er nå lekk i taket.

Status: Ny

LU-148 Gårdstun "Der heime" på Steinberg gnr. 38, bnr. 6-7-35.

Klassifisering: 1A ned til 1B

Det mest intakte gårdstun i Lund. Hovedhus, fjøs og løe, verksted, matbod og vedhus. En del av driftsbygningene har torv på taket. Huset er et midtgangshus med påbygd kvist. Autentisk utvendig og innvendig. De fleste av bygningene er bygd i dette århundre i følge Norges Bebyggelse. Hovedhuset er bra. Resten av bygningene trenger sårt vedlikehold. De mangler delvis takdekke, så det haster med å gjøre noe. Dette tunet dokumenterer de gamle driftsformene med små hus til hvert formål på gården. Derfor er det av stor interesse å ta vare på det. Rettighetene i Sveknes hører til denne gården.

Status: Løa er nå helt falt sammen.

LU-149 Kvernhus på Kvednenes. Gnr. 38, bnr. 6.

Klassifisering: 1B

Laftet kvernhus, delvis kledd, tegl på taket. Vertikal kadl. Mangler slåg. Huset ligger på gården Skårdal, men rettighetene eies av bruket "Der heime" på Steinberg. De andre brukene hadde også et kvernhus i fossen. Dette er i dag borte. Kvernhuset er i brukbar stand. Kadlen er som så ofte delvis ødelagt. Slåg mangler. Kvernhuset ligger et steinkast fra saga og bør vurderes sammen med saga. Det at begge er "intakte", gjør at området bør vurderes som svært viktig for Hovsherad. Her har skolene muligheter for å se hvordan vannet ble utnyttet. Kan sammenlignes med Kvernfossen på Moi. En del fyllinger og garasjer trekker inntrykket noe ned.

Status: Uendret

LU-150 Smie på gården Steinberg gnr. 38, bnr. 15+11

Klassifisering: 1A.

Gammel steinsmie. Torvtak. Steinmurer. Inntakt utstyr med belg, verktøy og grue. Smia har tilhørt bestefaren til dagens eier. Han var både smed og snekker. Smia har fått nytt tak og er i god stand. Sannsynligvis den siste smie bygd på denne måten. Det er viktig at den blir bevart.

Status: Uendret

LU-151 Hoppesteiner «Råni», Steiberg

Klassifisering 4A

Dette kulturminnet er antagelig de best bevarte hoppesteinene i Lund. De ligger i sundet helt sør i Vigelandsvannet og skiller hovedvannet fra ei bukt. Her gikk fra gammelt av ei ferdselsåre opp Steinbergdalen mot Vidrak. Man kunne også ta nordover mot Solli og Kvingen.

Flatestøl.

LU-152 Flatestøl gnr. 41. Sefrak1112/202/015-016-017

Klassifisering: 1B

Flatestøl ligger midt i Steinbergdalen. Et spesielt fint natur og landskapsområde. Både hus og driftsbygning står. Den gamle fjøsbygningen står det bare tufter etter. Driftsbygningen står på andre siden av veien og er autentisk. Huset har gjennomgått en nyere renovering. Både plater og skifer på hver side av taket. Det finnes et lite laftet hus bak hovedhuset. Kan ha vært vedskjul, eldhus eller smie. Vest for gården ligger en meget fin jordkjeller. Det skal også finnes en jordkjeller lenger sør på gården. Steinsatte stier og kanaler. Nordvest for gården ca. 20 meter fra skogsvegen finner vi rester etter kvernhusanlegg med oppmurte renner. Et godt vedlikehold tunanlegg. En del er gjort utvendig på hovedhuset. Likevel ser det ut til å være autentisk innvendig. Hele området bærer preg av stell og skjønnsom hånd. Vedskjulet trenger stell. I dette anlegget er det helheten i tunet som trekker opp. Potetkjeller viser en viktig driftsform.

Status: Løe er renoveret

Sætra.

LU-153 Uteløe Ormelimyr, gnr.44 bnr. 1.

Klassifisering 1B

Ei lita lafta uteløe med torvtak. Den ligger helt nord i lysløypetraseen ikke langt fra Sætrahytta.

Uteløa ble renovert av Jan Medby for en del år tilbake. Stor formidlingsverdi.

Status: Ny

Espelistøl

LU-154 Espelistøl kulturmiljø. Gnr. 48, bnr. 1+2. Sefrak/202/032-033-036

Klassifisering: 1A.

Igjen et flott kulturlandskapsområde.

Her finner vi steingarder, rydningsrøyser og utallige tufter. Det ligger mange i terrenget rundt gården og særlig inn mot Raunlitjødn.

Våningshus. Sag Sefrak/202/033

Våningshuset står og er i god stand. Det skal være bygget i 1822. Det har blitt kledd seinere og fått plater på taket. Det er også satt inn nye vinduer. Innvendig er huset helt inntakt med mye gammelt innbo. Fine dører. Kjøkken med stor grue. Svål på baksiden.

Kommunen har tettet tak/pipe.

Stabbur. Sefrak/202/032

Et stabbur står på en stor stein vegg i vegg med hovedhuset. Stabburet er laftet og må være meget gammelt. Det har toetasjer og har plater på taket. Stabburet er seinere kledd med bord utenpå laftingen. Løa er borte. Det står bare en lang mur igjen.

Kvernhus. Sefrak/202/036

Meget spesielt kvernhus. Golv av steinheller. Laftet med litt bordkledning. Utstyret er tatt vare på og oppbevares i hovedhuset. Kvernhuset skal være fra 1811 og er nok det eldste kvernhuset som eksisterer i Lund? Det er også rester etter to andre kvernhus.

Både huset og stabburet er i brukbar stand. Det ser ut som stabburet er noe på sig nedover? Begge har tette tak. Verre er det med kvernhuset. En restaurering vil medføre at mye av tømmeret må skiftes ut. Snø og vann har gitt huset mye råteskader. Det er viktig å få målt opp huset slik at eventuelle restaureringer kan gjennomføres seinere. Slåg er borte.

Veier/kanaler.

Det går en svært fin vei, omkranset av steingarder inn mot fossen som renner ut fra Raunlitjødn. Vi ser rester etter flere nedfalne uteløer. Ved Raunlitjødn er det tatt ut en kanal som går flere hundre meter, slagt nedover, oppe i fjellsida på sørsiden av jordene. Den svinger inn omtrent midt mot tunet og ender opp i ei tuft. Hva har stått her?

Flere fint oppmurte veiter, bruer og kanaler kan sees på jordene nedenfor huset. Sør for bruk 1 ser vi tufter etter bruk 2.

Kulturmiljøet i Espelistøl.

Dette spesielle området må sees i sammenheng med Indre Sandstøl. Begge gårder har samme eier som har stor interesse for vern. Det er mange interessante hus på eiendommen. Likevel er landskapet med tufter kanskje det viktigste her inne. Fortsatt husdyrhold med beiting er derfor både viktig og positivt for å holde vegetasjonen nede. Det må ikke bygges omfattende skogsveier og ansamling av hytter i området. Det bør også nevnes at området ligger i tilknytning til et av de flotteste friluftsområdene i Lund, Ytre Sandstøl og Vigelandsvann. Fra Espelistøl er det sti/veiforbindelse over til drifteveiene langs Myklebærvann mot Skogestad og Virak i Sirdal. Lund kommune har en positiv dialog med eierne om vern av området, restaurering av bygninger og bruk av området til friluftsliv. Indre Sandstøl og Espelistøl utgjør ca. 9.000 mål og inneholder hele

14 vann.

Bruk av vannene for å legge til rette for fiske i friluftslivstilbudet er med i planleggingen Lund kommune og eierne arbeider med.

Status: Uendret, men gjengroing.

Indre Sandstøl

LU-155 Indre Sandstøl kulturmiljø. Gnr. 49

Klassifisering: 1A

Området Indre Sandstøl.

Området er et unikt kulturlandskapsområde med mange rydningsrøyser, dreneringsveiter og tufter. Området bærer ennå preg av slåttebruk og beiting. Man møter først to spesielt fine uteløer. Begge er bygd i gammel byggeskikk og er oppmålt. De har ennå torv på taket. Hovedhus og løe er borte. Løtuften er meget lang. Bakenfor hustuften er det reist ei hytte av eieren. Nedenfor tunet finner vi ei sag og et fint kvernhus.

Kanal.

Inn til saga går en utgravd kanal ca. 0,5 m dyp og 1 m bred. Denne starter ca. 50 m nedenfor Furbekktjødn og er mange hundre meter lang. Delvis steinsatt. Det fortelles at den ble gravd ut av en vandringsmann for to par sko og kosten.

Retten ved saga ender kanalen i en stor oppbygning av hogd stein for å skaffe høyde for vannrenner som har ledet vannet med stor fart inn på saga. Vannrennene er vekk.

Sandstølvannet ligger rett ved saga og kvernhuset. Her er det store muligheter for fiske.

Fra tunet går stien videre mot Solli og Espelistøl. Den er delvis oppmurt for sledefart.

Turløypa som Opplev Dalane skal rydde og merke fra Bjerkreim til Moi går gjennom området.

Uteløe nærmest stien: Sefrak/202/025

Grindløe med torvtak som ennå ser tett ut. Stående bordkledning. Brukbar stand både på tak og bærende konstruksjoner. Oppmålt og tegnet i 1999.

Uteløe lengst fra stien:

Grindløe med stående bordkledning. Har en lekk mot sør slik at her ser ut til at en del av grindkonstruksjonen er skadet. Tak må repareres.

Sag Sefrak/202/023

Slåg er borte. Saga er dekket delvis med bølgeplater slik at konstruksjonen er i orden. Vannhjulet er borte.

Kvern: Sefrak/202/024

Bordkledd med forskjellige typer kledning. Har blitt vølt med nytt torvtak. Slåg er borte.

Fundament i hele stykker hogd stein. Bygd i 1898.

Det finnes også ei kverntuft i bekken/myrdraget ned fra Sandtjønn. Det var her bror til Tønnes og Tobias Sandstøl, Peder, omkom på skøyter under dramatiske omstendigheter i 1861. Tønnes kjent redaktør, forfatter og journalist. Tobias vokter i Valbergtårnet i Stavanger. Familien til bokseren Pete Sanstøl bodde her en periode. Derav navnet.

Området i sin helhet er meget interessant. Sammen med Espelistøl bør det gis høyeste verneprioritet. Kulturlandskapet bør i samarbeid med eieren vurderes vernet. Det arbeides for øvrig med vern og bruksavtale mellom Lund kommune og eier for bruk av området til kultur og

friluftslivsbruk. Avtalen er tenkt også å inneholde adgang til bruk av området for fiske og turløyper.
Status: Det har skjedd tiltak inn mot gården. Bru er bygd og vei som ligger parallellt med kanalen øst for elva. Det har vært en konflikt med kommunen om dette.
Uteløene er også delvis vølt.
Ny bru er bygd av museum og kommune med fylkeskommunale midler over elva der den gamle ferdselsveien til Kvitingen gikk.

Skårdal

LU-156 Liksteinen i Øvre Skårdal gnr.40

Klassifisering: 5A

Bautastein som opprinnelig har ligget flat. Her kunne man hvile tunge bærer på vei mot kirken. I dag står steinen oppreist.

Bør vurderes som fornminne og er derved automatisk fredet.

Status: Uendret

LU-157 Hovedveg «Kongeveien»over Skydalsheia –Ualand –Eik om Kjørberg.

Klassifisering: 4A.

Veien er ryddet og merket i regi av Lund historielag med støtte fra kommune. Her er mange kulturminner og den bør prioriteres svært høyt.

Status:Uendret

LU-158 Drifteveg Sætra – Sandstøl.

Klassifisering 1C

Her planlegges skiløype.

Status: Det er bygd skogsvei inn «Rutle».

Rusdal

LU-159 Gårdtun Rusdal. Gnr. 51, bnr. 11

Klassifisering 1B

Hovedhus er godt vedlikeholdt og tatt vare på. En del utskiftninger i vinduer og kledning. Hset er svært autentisk innvendig. Stor driftsbygning. Bygningene er typiske for tidlig1900-tall. Fint tun.

Status: Ny

Førland

LU-160 Kulturmiljø Førland, gnr. 52 flere bruk.

Klassifisering 1B

På nordvestsiden av Førlandsvann ligger gårdene lunt og solvendt ved vannet. Her er lite bygninger igjen, men tufter, steingårder og tallrike spor etter slekters «gjøren og laden» er vel verdt å ta vare på. Så seint som 1930-tallet bodde det fem familier med nesten 30 mennesker der. Førland har ennå bevart åpen slåttemark og gir et godt bilde på hvor strevsomt det kunne være med et liv her langt inne på heia. I dette området er også et SEFRAK-A objekt, en gammel steinløe med tak. Gården har fem bruk. Bare på bruk nr. 5 står det gamle huset. Ellers er her mest hytter. Gården ble fraflyttet

i 1967. (Se ellers Ættermål nr.7) Øst for vannet ligger allerede et landskapsvernområde Førland – Sletthei.

Status: Ny

HESKESTAD

Under befaringene har det blitt klart at det finnes spesielle tradisjoner for utnytting av flomvann i dette området. Det er viktig at de gamle dikene og kanalene i disse anleggene består. Det er kun mølla på Hauge (Hauo) som står som fullverdig anlegg. Utvalget har funnet betydelige anlegg på Heskestad, Ualand, Vasshus, Skjerpe, Bilstad, Omdal, Bjuland, Ollestad og Bjørnemo. Her er bygningene borte.

Både Heskestad gamle kirkegård og området ved Heskestad stasjon bør vurderes som henynssone for bevaring.

LU-161 Den gamle kirkegården på Heskestad.

Klassifisering 6A

Kirkegården ligger vakkert til på gården. Tidligere hovedkirkegård for området. Den skal være fra 1300-tallet og det sies at det skal være 6-7000 graver. Deler av muren rundt kirkegården er av nyere dato. Kirkeklokken henger i den nye porten. Ordfører og stortingsmann Ole Gabriel Ueland ligger begravet der. Gravsteinen er reist av Stavanger Amt.

De fleste av gravene er slettet da kirkegården fremdeles er i aktiv bruk. Anlegget er godt stelt.

Bevaringsvurdering: Anlegget som er en middelalderkirkegård er fredet etter kulturminneloven.

Status: I 2014 ble det vedtatt egen bevaringsplan for den gamle kirkegården.

LU-162 Våningshus på Bjuland. Gnr. 54, bnr. 1. Sefrak 1112/302/003.

Klassifisering: 1B

Stort og fint midtgangshus i tre. Har fått nye vinduer i bra stil.

Bygd ca. 1880. Meget god stand. Nyvølt. Et typisk Dalanestil. Godt tatt vare på.

Status: Uendret

LU-163 Steinfjøs og løe på Hellenen. Gnr. 58, bnr. 10.

Klassifisering: 1B.

Anlegget består av en lav steinflor i meget typisk tradisjonell stil. Her finner vi både stavkonstruksjoner og laftverk. Takkonstruksjonen er bevart i meget autentisk stand. Valmtak mot nord. Mot sør er det bygd en driftsbygning i nyere stil. Reisverk med sperrebukker. Låvebru med høyløer på sidene. Fjøs i rød tegl. Begge bygninger dokumenterer byggeskikker fra to forskjellige århundrer og to forskjellige driftsformer. Den nyeste bygningen viser hvordan løene ble bygd mellom 1920 og 1940. Viktige bygninger å bevare, stort sett i god stand. Autentiske bygninger som ligger i samme tun.

Status: Hele tunet er vølt. Steinfloren har blitt selskapslokale. Planerer om å renovere nye løa også. SMIL-midler og kommunale midler.

LU-164 Steinflor, fjøs Bilstad «Vodlen». Gnr.60, bnr. 11. Sefrak1112/303/019

Klassifisering 1A

Gammel steinflor bygd ca. 1830 i følge Sefrak. Den er 11 meter lang og drøyt 7 meter bred.

Gavlene er lafta med kledning utenpå. Den har to rom med fjøsdelen mot nord.

Status: Ny

LU-165 Forsamlingshus og bedehus. Tabor på Bilstad. Gnr.60, bnr. 14.

Klassifisering: 4B

Huset ligger vakkert til langs gamle E-18 i et granholt. Det er bygd i tradisjonell "bedehusstil" med liggende kledning. Har skifer på taket. Helt autentisk innvendig. Huset er i relativt god stand, men har litt sig i muren på baksiden. Taket er tett og godt. Det bør ryddes skog rundt. Skogen er en påkjenning for kledningen. Det er antagelig det eneste autentiske bedehus i Lund. Det bør tas vare på og brukes. Huset er antageligvis bygd i dette århundre.

Status: Revet

LU-166 Vannhjul Bilstad. Gnr.60, bnr. 14.

Klassifisering: 1B.

Dette vannhjulet ligger rett sør for TABOR. Det har vært drevet av flomvann. Må være fra forrige århundre. Vannhjulet er det største kjente som eksisterer i Lund. Vannrenna er delvis gravd grøft og murt grøft som passerer både hovedvei og jernbane. Det er murt opp to kummer på hver side av jernbanen slik at vannet "suges" under. Rester etter et overfallsverk. Har stått inne i et hus. Murene eksisterer. Grøfter og vannrenner er inntakte, men selve vannhjulet synger på siste verset. Reparasjoner umulig, men hjulet bør sikres for eventuell rekonstruksjon. Et spennende anlegg som har stor betydning for undervisningsformål.

Status: Uendret

LU-167 Våningshus på Vasshus. Gnr. 61 bnr. 2. Sefrak 1112/302/003.

Klassifisering: 1C

Lite bolighus fra ca. 1870. Eternitt på taket. Et lite påbygg. Store vinduer i stua. Rosemalt taklist i den ene stua i blått og hvitt. Skal være malt av en maler fra Fjotland. På gården ligger også et gammelt skjul som tidligere huset et vannhjul.

Eieren driver med omfattende vøling og rehabilitering innvendig. Det er gjort en del forandringer på huset, spesielt med innsetting av store vinduer i fronten. Eier ønsker å sette huset tilbake til slik det var før. Han har selv satt i gang med avdekking av takmalerier og malt flere rom i autentiske farger.

Status: Uendret

LU-168 Ollestad steinflor. "Der framme". Gnr. 62 bnr. 3-13 Sefrak 1112/303/014.

Klassifisering: 1C.

Tradisjonell lav steinbygning med stall og sauefjøs. Plater og eternitt på taket. Sperrebukker innvendig. I følge Norges bebyggelser er huset fra ca. 1850. Bygningen er i brukbar stand og ser ut til å være påbygd i mange etapper. Takkonstruksjonen må være av nyere dato.

Status: Uendret. Men har vært vurdert på ny. Samme klassifisering.

LU-169 Ollestad vanntårn. Gnr.62, bnr.5

Klassifisering 4A

Tårn bygd i forbindelse med Flekkefjordsbanen (seinere?) for vannforsyning til damplokomotiv. Vanntårnet er spesielt da det er bygd som en rund brønn i teglstein oppe på en fjellknause. Det har ingen trekonstruksjoner på toppen. Tårnet ligger rett vest for Gamleveien sør for Ualand sentrum. Jernbanen går øst for hovedveien. Vannet har blitt ledet under denne og antagelig opp i lokomotivene med hevert. Skal kun ha blitt brukt ved et par anledninger.

Status: Ny

LU-170 Mølle/sag på Hauge (Hauo), Ualand. Gnr.63, bnr.2 Sefrak1112/303/011

Klassifisering: 1A.

En inntakt mølle og sag som Lars Høie har tatt vare på . Vannet blir samlet opp i en kunstig dam for videre å sendes inn på overfallshjulet som driver kvernsteinen via aksling og en kardang. Det er også ei tørke i mølla. Mølla/saga er i god stand og brukes jevnlig av skoleklasser og ved spesielle arrangementer på Ualand.

Her er det en stor utfordring å dra veksler på det flotte arbeidet som Lars Høie har lagt ned. Viktig å legge til rette for økt bruk og sørge for noen midler til å vedlikeholde anlegget i samarbeid med eier.

Status: Mølla har av eier, med veiledning fra Lund Bygdemuseum, blitt renoveret. Nytt tak og en del kledning. Ny pipe. Planer om å få den i drift. Avtale med Heskestad Bygdemuseum.

LU-171 Våningshus på Hauge (Hauo) Gnr.63, bnr.2 Sefrak1112/303/009

Klassifisering 1B

Beskrivelse:

Stort midtganghus med ark i front. I følge Norges bebyggelse oppført i 1877. Tømmer med stående kledning. En del forandringer utvendig, men relativt autentisk. Fin kjeller.

Status: Ny

LU-172 Minnestøtte etter Ole Gabriel Ueland. Gnr. 64, bnr.1

Klassifisering: 5A.

Beskrivelse:

Høy bauta med bronserelieff. Omkranset av gjerde. I god stand. Anlegget ser ut til å bli godt vedlikeholdt. Ole Gabriel Ueland er uten tvil en størrelse av nasjonal karakter. Anlegget må derfor gis høyeste verneklasse. Lokalt kalles stedet «Bratta brote»

Status: Uendret, men bauta og gjerdet trenger vedlikehold. Nedslitt. Skiltet med attraksjon fra E-39. Bør prioriteres. Kommune eier støtten.

LU-173 Stem ved Kotletjørn. Gnr. 64, bnr.1

Klassifisering 2B

Flott damkrone i kilt stein. Minne etter de gamle gårdskraftverkene.

Status: Uendret.

LU-174 Stem ved Juvvatn. Gnr. 64, bnr.1

Flott damkrone i kilt stein. Minne etter de gamle gårdskraftverkene.

Status: Ny

LU-175 Ueland gamle skole, Steinsland. Gnr. 64, bnr. 26. Sefrak 1112/303/006.

Klassifisert: 4A.

Det eldste skolehuset som står i Lund. Bygd da fastskolen ble innført 1864. Huser i dag Heskestad Bygdemuseum. Skolestue mot vest. Kommunestyresal mot øst. Huset er i god stand. Har fått eternitt på taket. Og nye vinduer med falske sprosser i skolestua. Som det eldste skolehuset i Lund, bør dette sammen med Slettevold prioriteres.

Status: Har fått støtte fra SMIL (Treskehus), Lund kommune og Kulturminnefondet. Vøling

pågår. Huset er malt og vinduer restaurert.

LU-176 Kanalanlegg på gården Ualand. Gnr. 64, bnr. 3-8-14-15

Klassifisering: 1B

Beskrivelse:

Unik kanal/ dike til vannhjul. Anlegget er minst en kilometer langt og må være et av de lengste i Lund. Ender opp i tuft.

Meget godt synlig i terrenget. Delvis murte kanter av naturstein. Bygningen er borte. Det ser ut til at slike kanaler inn mot vannhjul er meget typisk for det vannrike og flate Ualands-området. Denne kanalen sammen med den på gården Bilstad er kanskje de best bevarte eksempler på denne måten å utnytte vannenergien på.

Status: Uendret

LU-177 Lensmannsgården på Ualand. Gnr. 64, bnr. 3-8-14-15. Sefrak 1112/303/007

Klassifisering: 1A.

Beskrivelse:

Meget flott gårstun med hus og driftsbygninger. Vakkert hageanlegg og fine trær. Huset er bygd av Jonas M. Ueland i 1867. Huset ble vølt utvendig i midten av 1980-årene. Ny kledning og en del nye vinduer. Hele gårdstunet er meget godt vedlikeholdt, og hovedhuset har vunnet bygningsverneprisen for Lund kommune. Viktig anlegg for gamle Heskestad kommune som administrativt sentrum.

Status: Restaurert innvendig, i god stand.

LU-178 Kvernhus Omdal. Gnr.65, bnr 1

Klassifisering: 1A

Flott kvernhus med steinmurer og torv på taket. I Dalane Folkemuseums eie.

Status:Uendret

LU-179 Våningshus Hetland. Gnr.66, bnr.1 Sefrak1112/303/001

Klassifisering 1A

Beskrivelse:

Midtganghus i tradisjonell utførelse. I følge Norges bebyggelse oppført i 1856. Huset har stående kledning og det er gjort en del endringer utvending. Det har blant annet fått nye vinduer. Dette var Ole Gabriel Uelands heim i den siste perioden han levde. I dette huset levde han sammen med sin familie fram til han døde. Det gjør huset ekstra interessant også i regional forstand.

Status: Ny, trenger vedlikehold.

LU-180 Våningshus på Skjerpe. Gnr. 67, bnr. 3-4-5. Sefrak 1112/304/003.

Klasifisering 1B.

Stort midtgangshus. Bygd 1888 i sveitserstil på tre vegger. Her har vi stående kledning i toppetasjen og gavlene. I hovedetasjen liggende kledning med staff. Mot øst ser det ut til å være eldre vinduer med stående gammel kledning. Huset skal etter muntlig tradisjon være flyttet fra en tomt litt lenger mot øst på gården. Tilstanden er stort sett bra, noe begynnende forfall mot sør. Plater på taket. Huset ligger i flott og velholdt tun. Eieren har tidligere rehabilitert den store løebygningen på gården med støtte fra BU-fondet. De er positive til bevaring. Vøling av driftsbygningen har tatt mye tid og krefter. Derfor har huset måttet vente.

Status: Huset er restaurert utvendig. Nytt bislag. SMIL-midler, kommunale midler og Kulturminnefondet.

LU-181 Løe på Skjerpe. Gnr. 67, bnr. 3-4-5.

Klassifisering 1B

Stor løe med bukkekonstruksjon typisk for 1900-tallets byggeskikk. Bygd i 1937 i følge grunneier. Trekledning og tegl på taket. I aktiv bruk. God stand.

Status: Ny

LU-182 Våningshus «Prestenkesetet» Heskestad. Gnr.67, bnr.7 Sefrak1112/304/002

Klassifisering 1B

Beskrivelse:

Svært gammelt tømmerhus. I følge Norges bebyggelse oppført i 1798. Her står også nevnt rosemalte lister og ei dør fra 1798. Her bodde den kjente Gunnar Odden. Dette stedet var i tidligere tider enkesetet. På 1800-tallet hadde huset ei stove som presten kunne bruke før gudstjenesten. Han hadde lang reis, enten fra Helleland og seinere Moi. Huset er nå svært nedslitt og i dårlig stand. Mangler taktekking på tilbygg på baksiden. Utvendig lite autentisk.

Status: Ny

LU-183 Vannrenne til Ualand meieri, "Kremmargarden". Gnr. 67, bnr.15.

Klassifisering: 2C

Beskrivelse:

Anlegget består av kvern som er falt sammen. Rester etter slåg. Et steinkast borte finner vi jorddike, renne på flere hundre meter til der det gamle meieriet sto. Bygninger er borte. Ellers ser vi kun spor etter vannrennene.

Status: Uendret

LU-184 Heskestad kyrkje Gnr. 67, bnr.17

Klassifisering: 4A, ikke listeført.

Beskrivelse:

Bygd i 1904 etter mye strid om plassering. Vakker trekirke.

I god stand. Ser ut til å være nymalt. Bygningen dokumenterer 1900-talls byggeskikk og stil.

Status: Uendret

LU-185 Gårdstun, g.nr. 67, bnr.45 «Margithuset»

Klassifisering: 1B

Beskrivelse:

Tunet består av hus i sveitserstil. Har også driftsbygning. Husene danner et fint tun med fine tuntrær. Huset ble vølt i 1997 og er i fin stand. Det er satt tilbake i opprinnelig stil blant annet med nye vinduer med gjennomgående sprosser. Svært autentisk innvendig. Brukes som utleiebolig. Driftsbygningen bærer preg av at nye og gamle byggeskikker er brukt om hverandre. Kledningen skal komme fra Nygård skole. Hevdahuset er i kilt stein. Løa er reist delvis på grunder og sperrekrakker. Noe av materialene er hentet fra gamle Heskestad kirke. Våningshuset er et av de få bevarte sveitserhus på Ualand. Det er i fin stand. Mye egeninnsats er lagt ned. Det er også gitt betydelig ekstern støtte. Helheten i tunet blir det viktigste. Positiv eier som ønsker å utvikle gården

som tilleggsnæring til den vanlige gårdsdriften.

Status: Løe er renovert

LU-186 Gårdshus på Røisland. Gnr. 71, bnr. 1. Sefrak 1112/301/005.

Klassifisering: 1B

Ligger meget vakkert til oppe på Røisland. Spesielt med tun der løa i dag har en funksjon først og fremst som sag. Gården er lagt på et rundt, flatt fjell slik det var vanlig i Dalane. Man ser det blant annet på Øen i Helleland. Huset er et klassisk midtgangshus med to stuer, kammers og kjøkken. Har hatt skuter som er fjernet. Huset har vært bebodd nesten til det siste. Likevel er det små forandringer innvendig. Huset er fullt av gamle, flotte gjenstander. Huset er i meget god stand innvendig. Eieren sa at sørveggen var skadet av lekkasjer. Dette er nå reparert og veggen er i dag kledd med bølgeblikkplater. Nytt tak med stålplater. Vinduer fra flere stilepoker, både eldre torams, smårutete vinduer og en del torams klassiske empirevinduer. Huset er i klassisk Dalanestil. Det er del av et tunanlegg. Huset er sannsynligvis meget gammelt. Sefrak sier eldre enn 1820. Det finnes svært få så inntakte kårhus nord i kommunen.

Spesiell beliggenhet. Fint veianlegg, fisk i vannene og svært naturskjønne omgivelser. Stedet kan være interessant som utleiested og oppgradering via BU-midler. Kan NYTT LIV-senteret være aktuell samarbeidspartner i et restaureringsprosjekt. Røisland ligger i den merkede turløypa som Opplev Dalane rydder og merker sommeren 1999.

Status: Uendret

LU-187 Kraftstasjon på Eide. Gnr.77, bnr.12

Klassifisering: 2 A.

Inne i bygningen er det:

Kraftstasjon med svinghjul, dynamo og en spesiell francisturbin. Endre Omdal kom fra Amerika i 1911 og bygde kraftstasjonen. Fine oppmurte steinrenner. Kraftstasjonen har blitt flyttet for å gi mer strøm. Vi kunne se to utløp fra kraftstasjonen. Smie med ildsted og gruve. Mye verktøy blant annet hovstikker var tilgjengelig. Sagbenk. Inntakt med hjulbenk og sirkelsag. Reimdrift ned på kraftstasjonen i 1. Etasje. Dreiebenk og mye dreieutstyr. Arbeidsbenk/høvelbenk med mye verktøy. Innvendig er alt inntakt. Utvendig er veggene i god stand. Vinduer mangler glass og i enkelte vinduer er srossene utslått. Tak mot sør brukbart. Mot nord og særlig et tilbygg der turbinen står, har store mangler og trenger førstehjelp. Totalt ville det være fornuftig med ny takteking og utskifting av enkelte åser og sperrer. Et helt spesielt kulturminne uten synlige endringer.

Dokumenterer det allsidige håndverk som var typisk for vårt distrikt. Høy verdi.

Status: Bygningen ble renovert med hjelp av Lund Bygdemuseum og en del dugnad. Støtte fra Lund Kommune. Egen avtale ble skrevet med eieren som den gang var Ola Skjerpe.

LU-188 Jernbanebru/stikkrenne Kvednabekken Eide. Gnr.77

Klassifisering 4A

Beskrivelse:

Brua ligger et par 100 meter nord for Heskestad stasjon. Meget spesiell bru bygd i 2 vendinger. Første del ble bygd over bekken da Flekkefjordsbanen ble gjort ferdig til Egersund. Den fikk dagens utførelse da jernbanen ble bredsporet i 1943. Den er spesiell med tre løp i 2 etasjer murt med kilt stein. Nederste løp er delvis en tunnel. Svært forseggjort steinarbeid.

Status: Ny

LU-184 Gårdshus i tun på Øystad. Gnr. 75, bnr. 1+2. Sefrak 1112/301/010.

Klassifisering: 1B

Huset ligger godt gjemt i en bratt skogkledd skråning. Huset er sammenbygd og består av to bruk med løer i brukbar stand. Vinduer er skiftet, men uten å forandre lysåpning. Plater på taket. Huset har svål på baksiden.

Det eneste sammenbydde våningshus i Lund. Alder ca. 1850. Tun med løer er inntakte. Fin helhet i gårdsanlegget. Når det gjelder bruk og reparasjoner, kan det sies det samme som bruket på Røisland.

Status: Renovert i moderne stil. Det er nå løene som har størst kulturhistorisk verdi.

LU-189 Gårdshus Sandsmark. Gnr.76, bnr.1. Sefrak1112/301/008

Klassifisering 1B

Et stort toetasjes laftet hus. Tidfestet til rundt 1760. Endret ganske mye både utvendig og innvendig.

Status: Uendret

LU-190 Heskestad stasjon. Gnr.77, bnr. 29. Sefrak 1112/304/011.

Eier: NSB Eiendom. Klassifisering: 3A. Bør vurderes for hensynssone bevaringsformål.

Vakker stasjonsbygning bygd i 1904 i jugendstil. Ligger vakkert til ved Sørlandsbanen på oppsiden av Eide sentrum. Bygningen er i meget god stand. Enkelte vinduer er skiftet til moderne stil. Dette er et brudd i byggestilen, men kan endres seinere ved å skifte til autentiske vinduer.

Hovedbygningen er fint tatt vare på. Toaletter og godsbygg har gjennomgått større forandringer.

Alle stiltegnere godt bevart. Flott bygg med høy verneverdi. Bygningen kan på sikt få en viktig funksjon for Eide sentrum.

Status: En del forfall. Rom Eiendom setter bygget i stand utvendig for å avvente fremtidig disponering av denne i samarbeid med kommunen. (Innspill fra Rom Eiendom)

LU-191 Skolehus på Steine. Gnr. 82, bnr. 3. Sefrak 1112/301/001.

Klassifisering: 4C heves til 4B

Det har skjedd forholdsvis store forandringer inne i bygningen. Det er fremdeles mye skoleutstyr som plansjer og pulter. Huset er i bra stand. Det er lite igjen av det ekte skolehuset. Vi har andre skolehus i kommunen som har bedre autentitet. Huset er likevel en ressurs for grenda og bør brukes som forsamlingshus. Utstyret bør tas vare på.

Status: Her vølt og stelt mye. Brukes som grendehus og bør få høyere status i planen. Støtte fra Lund Kommune.

LU-192 Løe på Steine. Gnr. 82, bnr. 11. Sefrak 1112/301/016.

Klassifisering: 1B

Den første løa du kommer til nede på Steine. Ligger vakkert til langs den gamle veien. Bygd delvis med steinmurer og laftet tømmer slik skikken var før. En sjelden godt intakt driftsbygning. Plater på taket. Bygningen er velholdt. Den er bygd slik at den følger eller svinger etter veilinjen. Løe er tidstypisk og er bygd ca. 1880. Den er viktig å ta vare på. Finnes få så godt bevarte driftsbygninger av dette slaget i Lund. Viktig for grenda Steine. Hovedbygningen ser ut til å ha gjennomgått store forandringer. Et fint tun.

Status: Uendret

LU-193 Ferdselsveg Bjuland – Førland – Egelandsdal.

Klassifisering 4B

Status: Uendret

LU-194 Ferdselsveg Birkemo – Gya.

Klassifisering 4B

Status: Uendret

LU-195 Ferdselsveg- Ollestad-Urdal-Førland og Kjørmo

Klassifisering 4B

Status: Uendret

LU-196 Ferdselsveg Ueland, Ollestad, Bjuland, Birkemo og Bjørnemo.

Klassifisering 4B

Dette er den gamle ferdselsåren og postveien gjennom Ueland. Etappevis er den i god stand og spesielt etappen Ollestad Bjuland er fin. Viktig ferdselsvei, i dag også turvei på Ueland. Her er også ei steinbru av god kvalitet som er vølt på.

Status: Uendret

LU-197 Kløvveg: Eide, Sandsmark, Steine mot Sokndalsstrand.

Klassifisering 4B

Lengde ca. 6km, bredde 2,5m. Kjøreveg fram til 1860 da riksveg 501 ble utbygd. Alt i følge Statens Veivesen.

Status: Ny

LU-198 Kanalanlegg Bjuland

Fra Glesjur til Bilstadvann

Klassifisering 1B

Hører til Bjulandsgårdene.

Status: Uendret

DEL 3 - AUTOMATISK FREDETE KULTURMINNER

Riksantikvaren har overordnet ansvar for kulturminner datert før 1537. Arkeologisk museum og Rogaland Fylkeskommune har forvaltningsansvar. Selv om fornminnene har en automatisk fredning, har kommunen ansvaret for at fornminnene blir tatt hensyn til, og tilrettelegging og formidling av fornminner. Innbyggerne har også et ansvar: det er viktig å ta hensyn til ferdsel, og dersom det oppdages skade eller hærverk bør kulturavdelingen i fylkeskommunen kontaktes. De bør også kontaktes dersom man finner noe som kan være et fornminne.

I databasen Askeladden er det registrert **426** enkeltminner fordelt på **104** lokaliteter i Lund kommune. En lokalitet inneholder ofte flere enkeltminner, for eksempel et gravfelt (lokalitet) som består av fem gravhauger (enkeltninner). Eller et gårdsanlegg (lokalitet) kan romme mange enkeltminner i form av hustufter, gravhauger, rydningsrøyser etc.

Alle er automatisk fredet!

Utvalgte fornminner:

Vi har valgt ut 10 lokaliteter som har fått plass i planen ut fra følgende kriterier:

1. Stor tetthet av automatisk fredede kulturminner.
2. Regional / nasjonal interesse.
3. Formidlingsverdi, tilgjengelighet og betydning for lokal identitet. Fordelt i hele kommunen.

LU-199 Hamre gnr.24 Flere bruk: Gravfelt **(ID 34718, 54051, 64445, 34719, 24418, 24419 og 72027)** *LNF-område*

Gravfeltet med godt synlig rundrøyer svært godt markert i terrenget med utsikt mot Lundevann.

LU-200 Haukland 24/4: Røvarshåla – heller **(Ikke registrert?)** *LNF-område*

Heller med liten åpning mot himmelen. Et 2-3 meter hull ned i ura som åpner seg opp i et stort rom. Hellen er dannet av store rasblokker/ur. Det spesielle med denne hellen er at den er lokalisert i Hågåslia ca. 200 meter rett øst for Kongeveien, nær Holamoen industrifelt.

LU-201 Hauklandsmoen gnr. 24: Gravfelt **(ID 72028,72029, 5247, 15054, 24424, 44283 og 44285)** Det er flere grunneiere til disse lokalitetene. Alle på gårdsnummer 24 – Haukland. *LNF-område*

Disse lokalitetene som ligger på området som populært kalles «Monen» bør sees i sammenheng. Gravfeltet ligger rett øst for elva, nordvest for fylkesveien mot Hovsherad, og er godt synlige og markerte i terrenget. Omgis av dyrket mark. Noen av gravhaugene er påkjørt åkerstein. Den sørligste gravhaugen er delvis påbygd med et våningshus. På denne lokaliteten ble det i 1870 funnet et flott perlekjedet med 62 glassperler og ei forgylt bronsespenne. I dag ser du det på arkeologisk museum i Stavanger.

LU-202 Lund Prestegård 25/1: Gravfelt og nausttomt.

(ID 5248 og 64447)

Regulert til spesialområde bevaring.

Feltet ligger fint plassert på vestbredden av Lundevannet nær Nygård barneskole. Det består av 4 rundrøyser, 2-3 langrøyser og 1 nausttuft. Nausttufta ble i sin tid skadet i forbindelse med bygging av en turvei langs stranden.

Dette gravfeltet er meget viktig særlig på grunn av beliggenheten og mulighet for formidling. Det er også skiltet av Rogaland Fylke. Kommunen slår graset og stiller området slik at det er godt synlig for turgåere langs turstien som går nær opp til haugene.

Det ligger også en stor gravhaug på en lokalitet litt mer sydvest inne i museets frukthage. Denne er også skiltet og bør sees i sammenheng med hovedfeltet nede ved vannet. Nord vest for haugen ligger Leidingshaugen.

Dette kulturminnet ble i sin tid, med godkjenning fra fylket, ryddet og merket av Lund Ungdomsskole i Norsk Kulturarvs aksjon «Rydd et kulturminne».

LU-203 Eikeland 26/11: Dyregrav/kolmole?

(ID 44287)

LNF-område

I registreringen i 1969 ble det fornminnet definert som en dyregrav. Seinere har arkeologer ment at dette er et gammelt kolbrenningsanlegg. Dalen som går rett syd for kulturminnet kalles Smiedalen.

Dette kulturminnet ble i sin tid, med godkjenning fra fylket, ryddet og merket av Lund Ungdomsskole i Norsk Kulturarvs aksjon «Rydd et kulturminne». Lokaliteten ligger rett vest for Lundheim Folkehøgskole i Mois mest sentrale turområde. Svært lesbart for publikum.

En gammel skytebane bygd nær kulturminnet går delvis inn i vollen rundt gropen.

LU-204 Eik 35/29: Gårdsanlegg.

(ID 44964)

LNF-område

Dette svært omfattende gårdsanlegget må betegnes som både sjeldent stort og urørt. Det ligger rett øst for Kiellands Minde skole og brukes mye der i sammenheng med undervisning. Et viktig gårdsanlegg av nasjonal interesse med stor formidlingsverdi. Her er også steingjerder av ny og gammel dato og anlegget framstår veldig tydelig i terrenget.

LU-205 Steinberg 38/3: Heller - «Reiershelleren»

(ID 15059)

LNF-område

Reiersarshelleren ligger sydvest ved foten av Gullåsen helt sør på gården Steinberg i Hovsherad. Selve helleren er under en enorm steinblokk. Helleren har vært bebodd og er beskrevet i Lund I, Mehus. Her bodde Reier Tørvjussen født i 1784 i en periode. Det sies at han hadde en ku her. Han var gift to ganger og hadde 7 barn. Seinere ble han husmann på Eik. Yndet utfartsted for skoleelever og andre i Hovsherad. På et medbestemmelsesmøte i Fjellhaug 2016 ble det hevdet at helleren nå er rasfarlig. Ei stor blokk er løs i taket.

LU-206 Takholt gnr.46/1: Jernvinneanlegg

(ID 34724)

LNF-område

På gården Takholt i Lund ble det i 1975 utført registreringer, og i 1986 gjennomført mindre utgravninger der man fant en ovn til jernframstilling. To C-14 dateringer tidfestet at anlegget må ha vært i bruk i tida mellom 440 f. Kr og 240 e. Kr. Så i 1996 ble det gjennomført en større undersøkelse av Per Haavaldsen fra Arkeologisk museum i Stavanger. De fant rester etter 21 sikre ovner og 3 usikre ovner på den fine sandstranden. Området er 27,5 meter langt og ca. 8 meter bredt. Dette «industrianlegget» for jernframstilling vakte stor oppmerksomhet og er et av de største og regnes som enestående i Norge. De 21 ovnsbunnene på Tagholt tyder på at det her en gang i århundrene rundt Kristi fødsel har foregått en kortvarig, men intensiv produksjon basert på myrmalm. (Haug og Heidni 1996). Det er kjent at det finnes et lignende anlegg sør i Rusdalsvann nær Steinbergmonan, antagelig av liknende størrelse. Tagholtsanden er Lunds flotteste badestrand om enn noe utilgjengelig.

LU-207 Birkemo gnr.55/2: Gårdsanlegg med hustuft, gardfar og mange røyser.

(ID 44295 og 115689)

LNF-område

Ligger ca. 300 meter sørvest for gården Birkemo. Her er flere typer røyser, et 39 meter langt gardfar. Registrert i 1969

I samme område ca. 80 meter sør for våningshuset på bruket ligger også et gårdsanlegg med 1 hustuft, gardfar og mange rydningsrøyser. Tufta er 28 meter lang og ca 7 meter bred. Gardfaret er ca 60 meter langt.

LU-208 Eide «Stolå» gnr. 77/3+14+47+67: Gravfelt og hustufter

(ID 72041, 158477, 158478, 34735 og 24432)

LNF-område

Store og flott markerte gravhauger både rundrøyser og langrøyser. Den ene ble fra gammelt kalt «Kjempehaugen». Sigvart Eide har fortalt at det her i 1870-årene ble funnet to krukker med aske. I området er også hustufter. Flott område med god tilgang fra Eide på Heskestad. Utsikt mot Heskestad.

LU-209 Eikeland gnr. 26/11 «Naudehelleren»

(ID 54058)

LNF-område, klausulert som Mois drikkevannskilde.

Tørr heller dannet av en kjempestor flyttblokk. Helleren har blitt delvis murt igjen på framsiden. Dette ligger i Moi sitt viktigste turområde, rett vest for Eikelandsvannet, nær Ydeknuden. Stien opp til dette kulturminnet ble i sin tid, med godkjenning fra fylket, ryddet og merket av Lund Ungdomsskole i Norsk Kulturarvs aksjon «Rydd et kulturminne». Her har også museet gått flere bygdevandringer med stort frammøte.